

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Skötselplan
2017-10-26

Diariennr: 512-8444-2017

Sida
1(58)

Naturavdelningen

Skötselplan för naturreservatet Baljåsen i Åmåls kommun samt bevarandeplan för Baljåsen SE0530052

Utsikt mot sydväst från Klöverudsåsen med sjön Edslan i fonden

Innehållsförteckning

Inledning	3
Målsättningar och motiv för revidering av skötselplanen.....	3
1. Sammanfattning	5
1.1 Syfte.....	5
1.2 Natura 2000	6
1.3 Fakta om området och dess skötsel.....	7
2. Beskrivning av området	7
2.1 Uppgifter om naturreservatet	7
2.2 Allmän beskrivning av området	8
2.3 Mark- och vattenanvändning – då och nu	8
2.4 Bevarandevärden.....	8
2.4.1 Biologiska bevarandevärden.....	8
2.4.2 Geovetenskapliga bevarandevärden.....	10
2.4.3 Kulturhistoriska bevarandevärden	10
2.4.4 Friluftslivsvärden	10
2.5 Övrig bebyggelse och anläggningar.....	10
3. Skötsel och bevarandemål.....	11
3.1 Indelning av skötselområden.....	11
3.2 Bevarandemål.....	12
3.3 Allmänt om skötseln	12
3.4 Konsekvenser av klimatförändringar	12
3.5 Vad kan påverka området negativt.....	12
3.6 Skötselområden med mål och åtgärder	14
3.7 Forn- och kulturmiljövård	28
4. Friluftsliv.....	28
5. Gränsmarkering.....	29
6. Uppföljning	29
6.1 Dokumentation av skötselåtgärder	29
6.2 Bevarandemål och gynnsamt tillstånd	30
6.3 Revidering av skötselplanen	30
7. Planerad förvaltning	30
8. Referenser	30
Bilaga 1.	32
Tabell Arter	32
Tabell Naturtyper	34
Tabell Natura2000 habitattyper.....	34
Bilaga 2-6 Kartor.....	35-39
Bilaga 7 Arter som kräver särskilda hänsyn.....	40-58

BILAGOR

- Bilaga 1: Tabell arter
Tabell Naturtyper
Tabell Natura 2000-typer
- Bilaga 2: Skötselområdeskarta
- Bilaga 3: Översiktskarta, skötselriktning
- Bilaga 4: Naturtypskarta (befintliga naturtyper)
- Bilaga 5: Natura 2000-habitatskarta med yttergräns
- Bilaga 6: Friluftslivskarta
- Bilaga 7: Arter som kräver särskild hänsyn

Inledning

Målsättningar och motiv för revidering av skötselplanen

Ändamålet med reservatsbildningen 1994 enligt beslutet 1994-08-29 är:

”Att säkerställa de naturskogsliknande bland- och barrskogarna, de rika ängsgranskogarna samt en mångfald livsmiljöer för ett stort antal hotade och sällsynta arter”.

Dessa ändamål ändras inte med denna reviderade skötselplan utan står fast oförändrade.

Ändamålet med naturreservatets skötsel enligt beslutet och den gamla skötselplanen är ” att bevara och utveckla områdets biologiska värden, samt att hålla reservatet tillgängligt för vetenskaplig och pedagogisk verksamhet och friluftsliv”.

Denna övergripande målsättning preciserades på följande sätt: ”Skötseln ska framför allt vara inriktad mot att bevara och utveckla de naturskogsliknande löv- och blandskogsbeståndens samt ängsgranskogarnas karaktär”. ”De hyggen/ungskogar som finns i reservatet skall genom naturlig föryngring och åtföljande fri utveckling successivt få komplettera befintlig bland- och lövskog till ett större sammanhängande område med naturskogskaraktär. Härigenom skapas bättre förutsättningar för de växt- och djurarter som för sin överlevnad är beroende av större sammanhängande områden med lång skoglig kontinuitet och orördhet”.

Osäkerhet rådde dock vid reservatsbildningen vilken skötselriktning de olika skogsbestånden borde ha och följande förbehåll skrevs in i skötselplanen:

- Utvecklingen av skogstillståndet och naturvärdena skall emellertid fortlöpande följas.
- Vid behov skall ställning tas till om särskilda skötselåtgärder bör införas för att bevara och främja naturvärdena i reservatet.
- Skötselplanen skall ses över vart 10:e år eller när berörda parter anser det

påkallat.

Detta har nu skett först efter 19 år och har varit påkallat under en längre tid då mycket ny kunskap om skyddade skogars skötsel tillkommit, och en nationell skötselstrategi har tagits fram av Naturvårdsverket 2013, rapport 6561.

Vid en revidering skall bl.a. följande punkter ses över.

- * Den oceaniska lavflorans utveckling skall utvärderas. Därvid skall ställning tas till skötselåtgärdernas respektive den fria utvecklingens inverkan på lavflorans status.
Kommentar: Har bara gjorts genom spontanobservationer genom Dalslands botaniska förening. Flera intressanta nyfynd har gjorts under åren bl.a. jättelav (2016 Claes Kannesten, Artportalen).
- * Landmolluskfaunans utveckling skall utvärderas. Därvid skall ställning tas till skötselåtgärdernas respektive den fria utvecklingens inverkan på landmolluskfaunans status.
Kommentar: Uppföljning har ej gjorts.
- * Områdets värde för den vitryggiga hackspetten skall utvärderas. Ställning skall därefter tas till hur den fortsatta skötseln av området skall ske.
Kommentar: Reservatsområdet och dess omgivning har inventerats på värdefulla lövträdsbestånd (optimalbiotoper) och särskilda bevarandeåtgärder för vitryggig hackspett har tagits fram i Åtgärdsprogram för vitryggig hackspett 2017-2021. Vissa skötselåtgärder har vidtagits. Reservatsområdet ingår i ett optimalområde för vitryggig hackspett och behöver särskilda förstärkningsåtgärder med ökad areal trivallövskog.
- * Kärlväxtflorans utveckling, bl.a. förekommande hotade arter, skall utvärderas.
Kommentar: Endast spontanobservationer har genomförts och områden inom reservatet har avgränsats där förekomsten av hotade och skyddsvärda arter förekommer koncentrerat.

Därefter ska ställning tas till den fortsatta skötseln av området. Utvecklingen av skogstillståndet och naturvärdena skall emellertid fortlöpande följas. Vid behov skall ställning tas till om särskilda skötselåtgärder bör införas för att bevara och främja naturvärdena i reservatet.

Bevarandeplanen för Natura 2000-området Baljåsen 2005-08-15 föreslår en revidering av skötselplanen enligt följande:

”Skötselplanen bör dock revideras så att en del naturvårdsåtgärder av granungskog tillåts i syfte att gynna lövträd och skapa död ved. Naturvårdsbränningar i ungskogen bör utföras. Efter bränningen får ytan inte planteras med barrträd utan lövuppslaget måste gynnas”.

”Naturvårdsbränningar skulle gynna Natura 2000-arterna bivråk, nattskärre, spillkråka, gråspett, vitryggig hackspett och sparvuggla. En mängd andra arter skulle också gynnas t.ex. svedjenäva. I övrigt bör Natura 2000-naturtyperna lämnas orörda”

Följande behov har legat till grund för revideringen av skötselplanen:

- Natura 2000-naturtypers avgränsning och preciserade bevarandemål och skötsel
- Natura 2000-arters skydd och skötselbehov
- Inkludering av åtgärdsprogrammets skötselrekommendationer för vitryggig hackspett
- Skötselåtgärder för utveckling av optimalbiotoper för vitryggig hackspett
- Skötselåtgärder för rödlistade arter
- Skötselstrategi för skyddade skogar (SNV rapport 6561, 2013)
- Ny kunskap om skötsel av skyddade skogar (Götmark 2010, Niklasson & Nilsson 2005)
- System för uppföljning av skogliga naturvärden. Manual SNV

DEL A – Baljåsen

Skötselplanen beskriver vad som ska göras i naturreservatet; när och hur ofta det ska göras. Den anger också hur skötselåtgärderna vid behov ska prioriteras av reservatsförvaltaren, d v s den som är ansvarig för naturreservatets skötsel. Förutom reservatsförvaltaren vänder sig skötselplanen till markägaren och andra intressenter.

Naturreservatets syften styr vilka föreskrifter (regler) som gäller i naturreservatet och ifall skötsel behövs för att syftena med naturreservatet ska kunna uppfyllas.

Länsstyrelsen har ett övergripande ansvar för att statligt bildade naturreservat sköts. Länsstyrelsen har också ansvar för tillsynen i statliga naturreservat. Förvaltningen kan överlåtas till andra, t.ex. Västkuststiftelsen eller den kommun där naturreservatet är beläget. De praktiska skötselåtgärderna utförs oftast av markägare, arrendatorer, entreprenörer eller andra som förvaltaren har skötselavtal med.

Skötselplanen är uppdelad i två delar, A och B. Den första delen är en beskrivande del. Där anges bland annat naturreservatets syften och vilka natur- och bevarandevärden som finns i naturreservatet. Den andra delen av skötselplanen beskriver naturreservatets bevarandemål och hur naturreservatet ska skötas.

1. Sammanfattning

1.1 Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- ”säkerställa de naturskogsliknande bland- och barrskogarna, de rika ängsgranskogarna samt en mångfald livsmiljöer för ett stort antal hotade och sällsynta arter.” (ur beslutet från 1994, vid naturreservatets bildande).

- Syftet är även att bevara de inom området förekommande naturtyperna och/eller arterna som ingår i EU:s nätverk av skyddsvärda områden, Natura 2000, i gynnsamt tillstånd.

Syftet ska tryggas genom att:

- äldre, barrdominerade skogar lämnas till fri utveckling;
- lövskogar och lövriska blandskogar i branter lämnas till fri utveckling och skyddas från åtgärder som kan påverka miljöerna negativt;
- ungskogar, avverkningsytor och planterade gransskogar sköts med inriktning att åstadkomma lövriska skogar med stort inslag av död ved;
- äldre lövträd gynnas genom naturvårdande punktinsatser i form av röjning och plockhuggning av bl.a. gran;
- förekomsten av hotade arter följs upp och riktade skötselinsatser sker vid behov.

Naturresevatets syften styr vilka föreskrifter (regler) som gäller i naturresevatet och ifall skötsel behövs för att syftena med naturresevatet ska kunna uppfyllas.

1.2 Natura 2000

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att behålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter omfattas av EU's fågeldirektiv och Art- och habitatdirektiv. För det här Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden

I Natura 2000-området Baljåsen är bevarandet av skogsnaturtyperna prioriterat, särskilt Västlig taiga (9010), Näringsrik granskog (9050) och Silikat-rasbranter med naturlövsog (8110). De ska präglas av naturlig dynamik och frånvaro av mänsklig påverkan.

Motivering

De naturskogsliknande bland- och barrskogarna, rasbranterna och de rika ängsgranskogarna utgör en mångfald livsmiljöer för ett stort antal hotade och sällsynta arter. Hydrologin i området med bl.a. flera kallkällor är endast i liten utsträckning påverkad av dikning och bidrar till områdets sammantaget mycket höga naturvärden.

Prioriterade åtgärder

Området är skyddat som naturresevat. Något ytterligare behov av skyddsåtgärder är inte känt. Målsättningen är att Natura 2000-naturtyperna lämnas till naturlig dynamik. Äldre lövträd med rik epifytflora bör gynnas genom plockhuggning av inträngande gran i lövdominerade områden. Naturvårdsbränningar av ungskogar bör utföras om säkerhetsaspekterna medger detta.

1.3 Fakta om området och dess skötsel

Reservatsområdet har disponerats så att all primärskog som ej varit slutavverkade har lämnats till fri utveckling. Sekundära successionsskogar med varierande förekomst av lövträd har olika skötselåtgärder för att gynna löv och skapa död ved. Åtgärder för att skapa bättre livsmiljöer för vitryggig hackspett är främst granröjning i ungskogar samt högbarkning av asp och ringbarkning av lövträd.

Översiktskarta över naturreservatet Baljåsen.

2. Beskrivning av området

2.1 Uppgifter om naturreservatet

Namn:	Naturreservatet Baljåsen
Beslutsdatum:	1994-08-29
Areal:	296 ha, vatten 0 ha
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Åmål
Förvaltare:	Västkoststiftelsen
NVR id:	2000353
Natura 2000-beteckning:	Baljåsen SE 0530052
Natura 2000-områdets skyddsstatus:	SPA, SAC.
Ägandeförhållanden:	Statligt

Ingående Natura 2000-na- Se tabell 3.
turtyper:

Ingående arter enligt art- Se tabell 1.
och habitatdirektivet samt
enligt fågeldirektivet:

2.2 Allmän beskrivning av området

Landskap, topografi och geologi

Området begränsas i väster av Klöverudsdalen och sträcker sig österut till och med Baljåsen, Björndalsberget och Åmålsbergen. Baljåsen är Dalslands högsta punkt, 301 m.ö.h. Området är starkt kuperat med ett flertal parallella och tvärgående dalgångar. Från höjderna har man en storslagen utsikt över omgivningarna.

Berggrunden består i den västra delen främst av lättvittrade och näringsrika lerskiffrar vilka ingår i den s.k. Dalformationen. Östra delen domineras av näringsfattig granitberggrund, Åmåls-Kroppefjälls graniterna.

2.3 Mark- och vattenanvändning – då och nu

I dalgångarna fanns förr en utvecklad torpbebyggelse. Här låg torpen Norra och Södra Björndalen. I norra Klöverudsdalen finns rester av torpen Aspbacken samt Hinsrud. Torpen är nu borta och odlingsmarken bevuxen med granskog, men man finner fortfarande spår i form av rösen, husgrunder och gamla lövträd.

2.4 Bevarandevärden

2.4.1 Biologiska bevarandevärden

Natura 2000-området Baljåsen har en bevarandeplan upprättad och fastställd 2005-08-15. Bevarandeplanens syften och mål samt bevarandeåtgärder inklusive uppföljning är inkluderade i denna skötselplan och ersätter den gamla planen.

Vid utarbetandet av skötselplanen har följande åtgärdsprogram beaktats:

- Åtgärdsprogram för öppna kalkrika hållmarker i Dalsland
- Åtgärdsprogram för hällebräcka
- Åtgärdsprogram för vitryggig hackspett
- Åtgärdsprogram för fältgentiana

Vegetation

Längs bergbranter och i dalgångarna dominerar frodiga och artrika lövskogar med visst ädellövinslag tillsammans med örtrik ängsgranskog. Dessa vegetationstyper står i skarp kontrast till de mycket fattiga hållmarkstallskogarna uppe på de högsta höjderna.

Lövskogarna i branter har till stor del utpräglad naturskogskaraktär med ett artrikt och olikåldrigt trädskikt som även rymmer mycket gamla och grova träd. Bitvis

finns stor rikedom på döda träd och död ved. Busk- och fältskiktet är väl utvecklat med ett flertal näringskrävande arter som är typiska för rika lundmiljöer i Västsverige. Skogstry, skogssvingel, backskafting, dvärghäxört, näströt, vårärt, vippärt och sårlåka är några exempel på väl företrädda arter inom området.

Epifytfloran på lövträden är påtagligt artrik och har utpräglad oceanisk till suboceanisk karaktär med arter som jättelav örtilav, blylav, grynig gelélav, stiftgelélav, ädellav, lunglav m.fl. Även svampfloran är mycket artrik med flera hotade och sällsynta arter som igelkotröksvamp, brödtaggsvamp och gröngul taggsvamp.

I de magra barr- och blandskogarna uppe på höjdpartierna domineras fältskiktet av hedartad risvegetation.

På några platser i reservatet finns äldre hyggen från 1970-80 talet med mer eller mindre tät unglövskog.

De näringsrika lerskiffrarna som går i dagen i brantområdena t.ex. utmed Klöverudsbranten hyser en sällsynt rik och intressant flora som ger området ett mycket högt vetenskapligt värde. Många av arterna är upptagna på rikslistorna över hotade arter, t.ex. skogssvingel och strävlost.

Djurliv

Genom att området till stor del har naturskogskaraktär med stor artrikedom, olikåldrigt trädskikt och god tillgång på döda träd och död ved finns förutsättningar för ett mycket rikt fågelliv. Landets samtliga hackspettarter har förekommit inom området. Mest anmärkningsvärd är den utrotningshotade vitryggiga hackspetten som här har haft flera häckningsplatser inom reservatet men är inte observerad de senaste 20 åren. Naturreservatet ingår nu i ett utpekad lövskogsrikt optimalområde för arten och planer finns på utsättning av uppfödda ungfåglar.

Även störningskänsliga och krävande organismer som landmollusker är mycket väl företrädda. I blockbranterna påträffas ett flertal hotade arter som t.ex. *Spermodaea lamellata*, *Zoogenetes harpa*, *Ena obscura*, *Macrogastera ventricosa*, *Vitrea contracta*, *Aegopinella nitidula*, *Bradybaena fruticum* och *Euomphalia strigella*.

Skyddsvärda arter

Totalt finns ett femtiotal rödlistade arter bland fåglar, kärlväxter, svampar och lavar noterade från Baljäsen, inklusive signalarter. Några exempel är örtilav och blylav som är starkt hotade och jättelav, som är akut hotad (Rödlistan 2015). En fullständig förteckning över noterade naturvårdsintressanta arter finns i bilaga 1, tabell 1.

Bild 1: Lunglav *Lobaria pulmonaria*

Flest rödlistade arter finns utmed de lövrika rasbranterna. Den absolut mest värdefulla naturmiljön i området är Klöverudsbranterna (delområde 1.5) och N:a Björndalen (inom delområde 1.4 samt 2.4). De artgrupper som framträder som viktigast från bevarandesynpunkt är de oceaniska lavarna samt fåglar med många rödlistade arter.

2.4.2 Geovetenskapliga bevarandevärden

Berggrunden utgörs av bergarter tillhörande dels Dalformationen och dels Åmåls-Kroppefjällgraniterna. De rika bergarterna (exempelvis kalkrik lerskiffer) ur Dalformationen finns framför allt i västbranten ned mot Klöverud. Den sura och svårvittrade Kroppefjällsgraniten dominerar ovanför västbranten på Baljåsen och Åmålsbergen. Årsnederbörden i området är ca 875 mm.

Dalformationen är en cirka 100 miljoner år gammal sedimentbergart som avsatts på ett forntida hav och är betydligt äldre än till exempel platåbergen i Västergötland. Delar av Dalformationen utgörs av kalkhaltig lerskiffer och spilit (kloritsten), en mörk lavbergart som trängt upp genom skifferlagren. Båda bergarterna ger upphov till en rik växtlighet på kalkhällar i solöppna sluttningar och rasbranter samt vägskärningar. Det varierar således med vilket lager som är mest ytligt och som därmed påverkar florans mest inom Baljåsenreservatet, vilket är en viktig anledning till att det inom formationen finns områden med frodig växtlighet i dalgångarna som står i kontrast till magrare barrskogsklädda höjder.

2.4.3 Kulturhistoriska bevarandevärden

Inga fornlämningar finns registrerade av Riksantikvarieämbetet inom naturreservatet. Däremot finns kulturlämningar i form av rester av torpställen som funnits i området, med flera odlingsrösen och stengärdesgårdar. Markvägar som band samman de gamla torpställena finns fortfarande kvar fullt synliga. En väg in till torpen Södra Björndalen är ett fint exempel på en markväg med bl.a. stensättningar och som nu utgör vandringsleden från parkeringsplatsen och reservatets entréområde vid Petterborg och vidare norrut mot naturreservatet Orsberget.

2.4.4 Friluftslivsvärden

Parkeringsplats med central för vandringsleder finns vid hembygdsgården Petersborg. Markerade och spångade vandringsleder finns iordningställda mot Åmålsbergen i söder samt Baljåsen, med rast- och övernattningsstuga vid utsiktsplatsen. En lättframkomlig vandringsled går också in genom Björndalen med en slinga ut till Klöverudsåsen samt vidare norrut mot Hinsknatten och naturreservatet Orsberget med övernattningsstuga vid Mjölkudden nere vid sjön Edslan. Det går även att komma in i området från sydväst vid Klöverud via en stig in i Klöveruddalen och mot vandringsleden norrut över Hinsknatten till naturreservatet Orsberget.

På såväl Björndalsberget som Baljåsen finns välkända utsiktspunkter dit markerade stigar leder.

2.5 Övrig bebyggelse och anläggningar

Raststugan disponeras och sköts av Edsleskogs hembygdsförening i samverkan med naturvårdsförvaltaren. Stugan är tillgänglig för allmänheten.

DEL B – SKÖTSEL AV BALJÅSEN

3. Skötsel och bevarandemål

Ändamålet med naturreservatets skötsel skall vara att bevara och utveckla områdets biologiska värden, samt att hålla reservatet tillgängligt för vetenskaplig och pedagogisk verksamhet och friluftsliv.

Skötseln ska framför allt vara inriktad mot att bevara och utveckla de naturskogsliknande löv- och blandskogsbestånden samt ängsgranskogarnas karaktär. De hygen/ungskogar som finns i reservatet skall genom naturlig förnygring och åtföljande riktade skötselinsatser successivt få komplettera befintlig bland- och lövskogar till ett större sammanhängande område med naturskogskaraktär. Härigenom skapas bättre förutsättningar för de växt- och djurarter som för sin överlevnad är beroende av större sammanhängande områden med lång skoglig kontinuitet och orördhet.

Natura 2000-naturtyper och -arter

Målsättningen är att Natura 2000-naturtyperna 9010, 9050 och 8110 ska lämnas till fri utveckling. En del naturvårdsavverkningar av granförnygring och granungskog tillåts i syfte att gynna lövträd och skapa död ved. Naturvårdsbränningar skulle gynna Natura 2000-arterna bivråk, nattskärre, spillkråka, gråspett, vitryggig hackspett och sparvuggla. En mängd andra arter skulle också gynnas t.ex. svedjenäva. I övrigt bör Natura 2000-naturtyperna lämnas orörda.

Generella riktlinjer

Primärskogar

Rasbranter och sluttningar täckta av varierande inslag av triviallövträd, gran och tall samt ställvis ren ängsgranskog. Bestånden har huvudsakligen naturskogskaraktär med stor rikedom på döda träd och lågor med varierande nedbrytningsgrad.

Målsättning:

Naturskogskaraktären bibehålls och utvecklas. Förutsättningarna för områdets speciella flora och fauna bevaras och förstärks, bl. a. de oceaniska lavarna och landmolluskerna. Den vitryggiga hackspettens möjligheter att återetablera sig som häckfågel ska förbättras.

Ungskogar och hygen samt successionsskogar

Ett tiotal områden som avverkats under 1970-talet och senare. Några av dem har uppslag av lövträd och buskar efter naturlig förnygring. Vissa ytor har granplantetrats.

Målsättning:

Naturlig succession till skog. Viss röjning av planterad gran bör övervägas där denna hotar att få för stor dominans.

3.1 Indelning av skötselområden

Indelning av skötselområden utgår från skötselbehovet. Naturreservatet är indelat i fyra stycken skötselområden med tillhörande delområden.

Skötselområdena är:

1. Skog med naturlig dynamik, primärskogar
2. Skog med naturvårdsskötsel, sekundärskogar, hyggesuccessioner.
3. Myr
4. Skogsback

Naturtyperna och Natura 2000-naturtypernas avgränsningar framgår av bilaga 4 och 5.

3.2 Bevarandemål

Bevarandemålen preciserar syftet för respektive skötselområde och ger en beskrivning av hur det ska se ut när gynnsamt tillstånd råder. De ger också förutsättningarna för den uppföljning som planeras.

3.3 Allmänt om skötseln

Ändamålet med naturreservatets skötsel skall vara att bevara och utveckla områdets biologiska värden, samt att hålla reservatet tillgängligt för vetenskaplig och pedagogisk verksamhet och friluftsliv.

Skötseln ska framför allt vara inriktad mot att bevara och utveckla de naturskogsliknande löv- och blandskogsbeståndens samt ängsgranskogarnas karaktär. De hygen/ungskogar som finns i reservatet skall genom naturlig förnygring och åtföljande fri utveckling successivt få komplettera befintlig bland- och lövskog till ett större sammanhängande område med naturskogskaraktär. Härigenom skapas bättre förutsättningar för de växt- och djurarter som för sin överlevnad är beroende av större sammanhängande områden med lång skoglig kontinuitet och orördhet.

Allmänna skötselåtgärder:

* Träd som hotar att falla över eller som i övrigt förorsakar olägenhet för befintlig väg eller stig, angiven på skötselplanekarta bilaga 6, får avverkas.

* För att bibehålla framkomligheten får träd som fallit över de stigar som anges under avsnittet "Anordningar för rekreation och friluftsliv" kapas och läggas åt sidan.

3.4 Konsekvenser av klimatförändringar

Klimatförändringar som anses komma med höjd årsmedeltemperatur är ökad nederbörd och frekventare och hårdare stormar vilka kan komma att inverka negativt på reservatets skogar. Detta kan leda till t.ex. ökad stormfällning med mer frekventa barkborreangrepp.

Åtgärder som möjligen kan dämpa skador är att inte öppna för stora luckor i gran-skogen, gäller skötselområdena 2.4 och 2.1 samt begränsa insektsskador med feromonfällor. Ökad förnygring av gran i löv- och blandskogar kan bemästras med röjning av unggran. Ett ökat inslag av lövträd i barrdominerade bestånd kan dämpa stormskaderisken.

3.5 Vad kan påverka området negativt

Nedan nämnda åtgärder kan påverka negativt. (*Anger att åtgärden regleras i reservatsföreskrifterna.)

-Skogsbruk* och terrängkörning* i området är ett hot mot samtliga naturtyper.

-Skogsnaturtyperna och våtmarkerna skulle skadas av dikning* och andra åtgärder som förändrar hydrologin*. Även dikning i anslutning till området kan skada naturvärdena i Natura 2000-området

-Kvävededfall, surt nedfall och andra luftföroreningar kan utarma den känsliga lavfloran och leda till vegetationsförändringar i fältskiktet. Kvävedeposition leder också till igenväxning av våtmarker.

-Skogsmiljöerna, den gröna sköldmossan och fågelarterna, i synnerhet den vitryggiga hackspetten, kan påverkas negativt av fragmentering, d.v.s. avståndet till artfränder eller liknande naturtyper blir så stort att något genflöde inte kan ske. Det kan på sikt leda till att arter dör ut.

-Bristfälligt kunskapsunderlag om Natura 2000-arternas förekomster och populationsutveckling i området.

Negativ påverkan naturtyp 9010 Västlig taiga:

Minskad variation i trädslag, buskarter och åldrar dämpar artrikedomen.

Brandbekämpning av spontana bränder missgynnar successionsvariationen i skogen och lövföryngring.

Minskad rumslig heterogenitet i slutenhet och skiktning av bestånden.

Negativ påverkan naturtyp 9050 Näringsrik granskog:

Skogsbete kan utarma lundfloran.

Körning med maskiner i fuktiga områden kan orsaka dränering och skador på fältskiktet.

Negativ påverkan naturtyp 8110 Silikat-rasbranter:

Utebliven störning kan leda till igenväxning med gran i rasbranterna. Naturlig störning utgörs av vindfällning, torka och/eller insektsskador.

Se också "negativ påverkan" för respektive art (bilaga 7).

3.6 Skötselområden med mål och åtgärder

Skötselområde 1: Skog med naturlig dynamik (med i huvudsak ”fri utveckling”)

Delområde	Areal (ha)
1.1 Barrblandskog	97,0
1.2 Tallskog	1,2
1.3 Lövblandad barrskog	30,3
1.4 Granskog	36,1
1.5 Triviallövskog med ädellövinslag	17,3
1.6 Barrsumpskog	3,2
Summa (ha)	185,0

Naturtyp	Areal (ha)
Granskog	36,1
Tallskog	1,2
Barrblandskog	97,0
Lövblandad barrskog	30,3
Triviallövskog med ädellövinslag	17,3
Barrsumpskog	3,2
Summa (ha)	185,0

Natura 2000-naturtyp	Areal ha	Skötselområden
8110 Silikat-rasbranter, längd 3,3 km	7,6	Mindre delar som ingår i 1.1 - 1.5, 2.3
9010 Västlig taiga	124,7	1.1 - 1.3
9050 Näringsrika granskogar	35,0	1.4
91D0 Skogbevuxen myr	3,2	1.6
Summa (ha)	170,0	

Natura 2000 habitat, naturtyper som ingår i skötselområde 1

Natura 2000 habitat: 8110 Silikat – rasmarker

Beskrivning: Generellt sett utgörs naturtypen av rasbranter i branta bergsluttningar som innehåller mineralet silikat. Sådana rasbranter finns på många ställen inom Baljåsen-reservatet och längs de nord-sydgående branterna som är vända mot väster.

Längden av sådana rasbranter uppgår till totalt 3,3 km uppdelade på 15 olika rasbranter med en areal av ca 7,6 ha som ingår i den omgivande skogsarealen och dess skötselområden.

Rasbranterna är viktiga miljöer för ädellövträd som ask, lönn, lind och ek samt asp och hassel. Naturtypen är känslig för förändrat ljusklimat t.ex. genom igenväxning med gran. Lövträdsbestånden domineras av björk, sälg, rönn och asp, med visst inslag av lönn och ek som utgör viktiga substrat för oceaniska lavar samt födomiljöer för nötkråka på hassel.

- Bevarandemål: Arealen av naturtypen ska vara ca 7,6 hektar och minst 3,3 km. Granandelen i rasbranterna bör ej överstiga 10 %.
- Skötselområde: Silikat-rasbranter ingår i delområdena 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5 och 2.3 (se karta, bilaga 5). De redovisas inte som egna skötselområden.
- Engångsåtgärder: Inga
- Underhållsåtgärder: Inga. Undantag vid igenväxning med gran, försiktig friställning av grova lövträd.

Natura 2000 habitat: 9050 Näringsrik granskog. Areal 35 ha.

Artrika ängsgranskogar av lågörtstyp med rik förekomst av blåsippa, smultron, daggekåpa, sårläka och harsyra i fältskiktet och grov hassel, skogstry och skogsolvon i buskskiktet.

Kärlväxtfloran är mycket rik med arter som skogssvingel, strävlost, trolldruva, myskmadra, vårärt, skogsknipprot, strutbräken, ormbär, sårläka, underviol m.fl.

Naturtypen är beroende av att det finns kontinuitet av träd i olika åldrar, en varierad slutenhet och att buskskiktet bibehålls. Det är även viktigt att det finns död ved och att fuktighetsförhållandena är stabila. Naturtypen är känslig för bruten kontinuitet i trädsiktet och förändringar i hydrologin. Naturtypen hyser flera mossarter som är knutna till gammal skog t.ex. grön sköldmossa och krusfliksmossa.

- Bevarandemål: Arealen näringsrik granskog ska vara minst 35 ha med ett rikt fältskikt med lågörter.

Struktur och funktion: Trädslagsfördelningen ska vara minst 50 % gran. Det ska finnas rikligt med död ved i olika nedbrytningsstadier. Trädslag av utländskt ursprung t.ex. ädelgranar ska inte förekomma inom naturtypen.

Typiska arter: Förekomsten av typiska kärlväxtarter som skogssvingel, strävlost, trolldruva, myskmadra, vårärt, skogsknipprot, strutbräken, ormbär, sårläka och underviol ska förekomma i livskraftiga bestånd.

- Engångsåtgärder: Inga.

Bild 2: Stormlucka där granen dött vid granbarkborreangrepp (2005).

Underhållsåtgärder: Försiktig plock- eller luckhuggning samt ringbarkning av gran eller andra trängande träd eller buskar vid grova lövträd med rik förekomst av epifytiska lavar och mossor.

Natura 2000-habitat: 9010 Västlig taiga* Areal 124,7 ha.

Beskrivning: Barrskogsdominerade områden med i huvudsak äldre primära naturskogar, dvs skog som inte varit slutavverkad och är uppkomna genom naturlig föryngring. I Baljåsen finns både granskog, tallskog och blandskog. Den gamla tallskogen i Baljåsen utgörs av hållmarkstallskog. Denna dominerar på bergshöjderna i norr och öster. Grova till mycket grova tallar förekommer sparsamt. Fältskiktet är av ristyp med blåbär, lingon och ljung medan berghällar täcks framförallt av lavar och mjölon. Marken är därför känslig för slitage i hållmarksrika områden.

Barrblandskog av näringsfattig ristyp med gran och tall dominerar arealmässigt med 95,6 ha och särskilt i höjdområdena på Baljåsen och Åmålsbergen. Representativa arter för naturtypen, som förekommer inom Natura 2000-området, är t.ex. talticka, vintertagging, purpurmylia, skuggblåslav och skogstrappmossa. Rasbranter och bergrötter gestaltas av mer lövtrådsrika blandskogar med inslag av asp, björk och sälg samt rönn. Löv- och blandskogen, särskilt i rasbranter är en viktig miljö för vitryggig hackspett och gråspett.

Bevarandemål: Naturskog. Arealen Västlig taiga 9010 ska vara minst 124,7 ha. Förekomst av typiska fåglar som järpe, mindre hackspett, spillkråka, nötkråka, stjärtmes, svartmes och talltita samt tjäder skall finnas i området.

Bild 3: Ängsgranskog

Engångsåtgärder: Inga

Underhållsåtgärder: Försiktig plock- eller luckhuggning samt ringbarkning av gran eller andra trängande träd eller buskar vid grova lövträd med rik förekomst av epifytiska lavar och mossor.

Delområde 1.1

Beskrivning: Primärskog av barrblandskog med gran och tall och med ett litet inslag av björk och asp ca 3-10% . Naturtypen är barrblandskog av ristyp där blåbär, lingon och ljung dominerar i fältskiktet. Förekomsten av död ved är för närvarande låg men bedöms öka med tiden och med förekommande naturliga störningar. Vedsäckmossa, *Calypogeia suecica*, (VU) är funnen på en lokal i Björndalsbergens nordsluttning 2015. (Artportalen, Roger Gran). Vedsäckmossan är en krävande art som i huvudsak förekommer på grov murken ved i gamla urskogsartade granskogar. Areal 97 ha.

Bevarandemål: Naturtypen skall vara barrblandskog av ristyp, 9010 Västlig taiga, areal 97 ha. Lövträdsandelen tillåts öka till minst 10%. Förekomsten av död ved ska vara riklig.

Engångsåtgärder: Inga

Underhållsåtgärder: Se underhållsåtgärder under Natura 2000-habitat Västlig Taiga 9010.

Bild 4: Hedtallskog i delområde 1.1.

Delområde 1.2

Beskrivning: Hällmarkstallskog med graninslag på djupare jord i svackor. Naturtypen är hällmarkstallskog. Areal 1,2 ha

- Bevarandemål: Naturtypen skall vara tallskog, areal 1,2 ha.
- Engångsåtgärder: Inga
- Underhållsåtgärder: Se underhållsåtgärder under Natura 2000-habitat Västlig Taiga 9010.

Delområde 1.3

- Beskrivning: Lövblandad barrskog i brantområden och utmed berggrötter. Areal 30,3 ha. Bergbranter och lodytor utgör drygt 840 m. inom skötselområdet.
- Bevarandemål: Naturtypen skall vara lövblandad barrskog. Areal minst 30 ha. Det skall finnas rikligt med död ved och lövträdsandelen skall vara minst 30%.
- Engångsåtgärder: Inga
- Underhållsåtgärder: Se underhållsåtgärder under Natura 2000-habitat Västlig Taiga 9010.

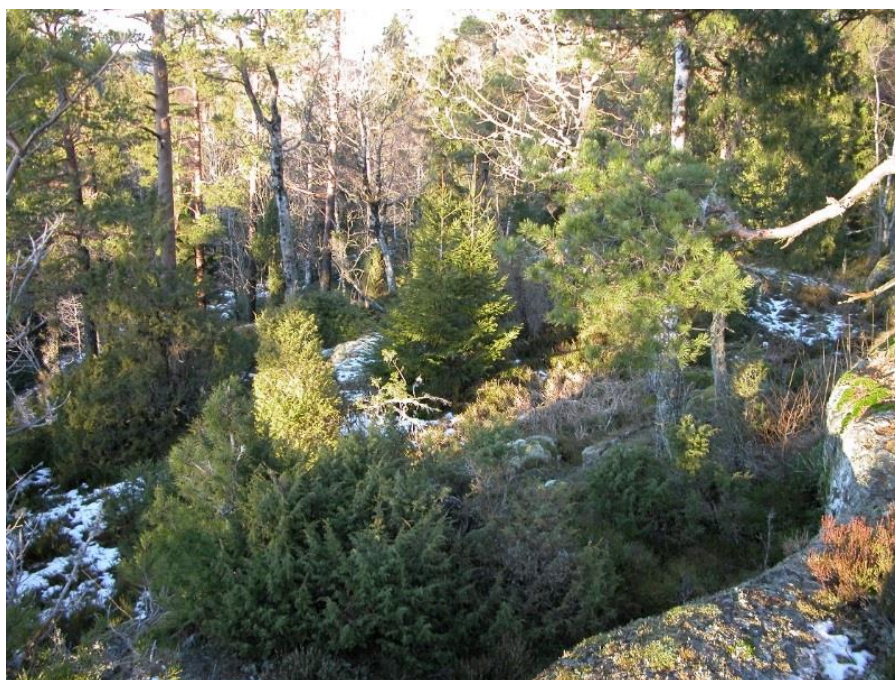

Bild 5: Lövblandad barrskog i delområde 1.3.

Bild 6: Rasbrant med asp i Åmålsbergen, delområde 1.3.

Delområde 1.4

Beskrivning: Näringsrik granskog som domineras av grovvuxen gran med inslag av björk och lönn är vanlig i dalsänkorna i norra halvan av reservatet och utmed Klöverudsåsen, Björndalen och Åmålsbergets västsida.

Kärlväxtfloran är mycket rik med arter som skogssvingel, strävlost, trolldruva, myskmadra, vårärt, skogsknipprot, strutbräken, ormbär, sårläka, underviol m.fl. Vedsäckmossa, *Calypogeia suecica*, (VU) är funnen på en lokal i Klöverudsåsens norra del 2011 (Artprotalen, Roger Gran).

Bevarandemål: Arealen näringsrik granskog ska vara minst 36 ha med ett rikt fältskikt med lågörter. Trädslagsfördelningen ska vara minst 50 % gran. Det ska finnas rikligt med död ved i olika nedbrytningsstadier. Trädslag av utländskt ursprung t.ex. ädelgranar ska inte förekomma inom naturtypen.

Engångsåtgärder: Inga.

Underhållsåtgärder: Försiktig plock- eller luckhuggning samt ringbarkning av gran eller andra trängande träd eller buskar vid grova lövträd med rik förekomst av epifytiska lavar och mossor.

Delområde 1.5

Klöverudsbranten

Beskrivning: Brant bergssluttning med i huvudsak kalkrik berggrund av lerskiffer. Triviallövskog i nedre sluttningen med björk, asp, rönn och sälg. Övre delen med förekomst av ädellövträd av ask, ek, lönn, alm och enstaka lind invuxna bland triviallövv. Här och var förekommer gran (ca 10 %), delvis grovvuxen. Ett stort antal granar har ringbarkats i området 2004 och 2005. Rik förekomst av hassel och skogstry. Fältskiktet är rikt med typiska lundväxter som blåsippa, myskmadra, ängsviol, sårläka, trolldruva m.fl. Förekomsten av epifytiska lavar på ädellövträden är rik med förekomst av lunglav, blylav och örtlav. Areal 17,3 ha.

Bevarandemål: Naturtypen skall vara triviallövskog med inslag av ädellövträd. Areal 17,3 ha. Förekomsten av död ved skall vara rik, liksom förekomsten av ädellövträd med epifytiska lavar. Granförekomsten skall inte överstiga 10 %.

Engångsåtgärder: Inga.

Underhållsåtgärder: Försiktig plock- eller luckhuggning samt ringbarkning av gran eller andra trängande träd eller buskar vid grova lövträd med rik förekomst av epifytiska lavar och mossor.

Delområde 1.6

Barrsumpskog

Beskrivning: Gransumpskog, klassad som Natura 2000-naturtyp Skogsbevuxen myr (91D0), i anslutning till Klöverudsbäcken och tallsumpskog i anslutning till öppen mosse på Baljåsens höjdområde. Areal 3,2 ha.

Bevarandemål: Naturtypen skall vara barrsumpskog med arealen 3,2 ha. Barrsumpskogen ska ha en ostörd hydrologi och det ska inte finnas diken med avvattande effekt.

Engångsåtgärder: Inga

Underhållsåtgärder: Inga

Skötselområde 2: Skog med naturvårdsskötsel. Successionsskogar med rikt lövinslag.

Delområde	Areal (ha)
2.1 Granskog	5,3
2.2 Tallskog	2,6
2.3 Lövblandad barrskog	24,5
2.4 Ängsgranskog	13,7
2.5 Hyggesuccessioner lövrik	48,6
2.6 Triviallövskog med ädelövinslag	10,6
Summa (ha)	105,3

Naturtyp	Areal (ha)
Granskog	19,0
Tallskog	2,6
Lövblandad barrskog	24,5
Triviallövskog med ädelövinslag	10,6
Triviallövskog	36,3
Hygge	12,3
Summa (ha)	105,3

Natura 2000-naturtyp	Areal (ha)	Skötselområden
9050 Näringsrik granskog	13,7	2.4

Beskrivning skötselområde 2

Sekundärskogar som uppkommit genom naturlig föryngring efter slutavverkningar under 50 talet, 70 talet och senast 1987. Planterade kulturbestånd med ca 30-årig gran har slutavverkats som skötselåtgärd 2003. Delområden som utgörs av hygge eller ungskog framgår på naturtypskartan, bilaga 4. Skötselområdets olika delområden består av unga blandskogar eller lövsuccessioner efter avverkning av gran. Vid torpet Södra Björndalen finns ett större f.d. åkerområde med ca 60-årig planterad gran. Ängsgranskog med rik flora förekommer vid de två torpområdena Södra och Norra Björndalen (se beskrivning Näringsrik granskog 9050, under skötselområde 1).

Delområde 2.1

Beskrivning: Naturtypen är granskog av ristyp, beståndet är likåldrigt, ca 60 år och planterat på f.d. åkermark till torpet Södra Björndalen. Föryngringen av gran är rik i fuktiga områden. Fältskiktet är trivialt och består mest av bärris och ljung. Vissa överslutna områden saknar fältskikt. Areal 5,3 ha.

- Bevarandemål: Naturtypen skall vara granskog som får utvecklas mot ett mer olikåldrigt bestånd genom självgallring med ett ökat inslag av lövträd.
- Engångsåtgärder: Inga
- Underhållsåtgärder: Tätare granföryngring röjs vid behov.

Delområde 2.2

- Beskrivning: Glest barrblandbestånd med dominans av tall på kalkrik berggrund. Området har varit avverkat på 50- och 80-talet. Förekomsten av lövträd som asp och rönn är stor, ca 25% krontäckning. Fältskiktet är örtrikt med bl.a. blåsippa, ängsviol, smultron mm. Areal 2,6 ha.
- Bevarandemål: Gles solöppen lövblandad barrskog med talldominans. Area-len skall vara 2,6 ha. Högst 10% inslag av gran.
- Engångsåtgärder: Inga
- Underhållsåtgärder: Røjning av unggran och plockhuggning av gran som tränger lövträd eller beskuggar solöppna luckor i beståndet.

Delområde 2.3

- Beskrivning: Avverkade områden på 80-talet med kvarlämnad tallskärm som fröträd på höjderna. Hyggesuccession med spridd förekomst av kläna lövträd av björk, asp, rönn och lönn. Gran tränger in i lövbestånden i sluttningarnas nedre del på djupare jord. Mycket rik lavflora på vissa lövträd främst lönn utmed syd- och västsluttningar och uppe på plåtåerna. Bl.a. rödlistade arter som blylav, örtlav, grymig filtlav, ädellav samt västlig njurlav på lönn. Lövbeståndet i området har värdeklass 1 i inventeringen (SKS) av livsmiljöer lämpliga för vitryggig hackspett. Areal 24,5 ha.
- Bevarandemål: Triviallövskog med rik lövträdsförekomst (minst 75 % av grundytan) särskilt i syd- och västsluttningar av skötselområdena. Tall och gran högst 10% av grundytan. Området skall vara lämplig livsmiljö för vitryggig hackspett och förekomsten av epifytiska lavar på lövträd skall finnas i livskraftiga bestånd. Areal 24,5 ha.
- Engångsåtgärder: Inga

Underhållsåtgärder: Røjning och plockhuggning av unggran i lövrika områden och vid lövträd med rik lavflora samt i solöppna luckor i beståndet utmed syd- och västslutningen. Lövträdsföryngring gynnas. Ringbarkning och topphuggning eller fickning av lövträdstammar för att skapa död ved. Granvirket lämnas kvar barkat i beståndet.

Delområde 2.4 Torpen S:a och N:a Björndalen

Beskrivning: Botaniskt rik ängsgranskog på kalkrik grund. Igenväxta torp-områden med grova lövträd av främst asp. Fältskiktet är rikt med stora bestånd av skogssvingel (VU), hässlebrodd, vårärt, ögonpyrola och liten häxört.

Hassel och skogstry i buskskiktet. Lövbestånden i nordöstra delen av området med björk, asp och sälg i slutningen mot väster har värdeklass 1 i inventeringen (SKS) av livsmiljöer lämpliga för vitryggig hackspett. Areal 13,7 ha.

Bevarandemål: Ängsgranskog med förekomst av grova lövträd av asp och björk. Hassel och skogstry i buskskiktet. Varierad slutenhet trädslag och ålder i beståndet. Areal 13,7 ha.

Engångsåtgärder: Svag luckhuggning och/eller plockhuggning av gran vid grova lövträd i lövbästanden utpekade för vitryggig hackspett. Granvirket lämnas kvar i beståndet barkat och upplagt i vältor.

Underhållsåtgärder: Røjning och plockhuggning, eller svag luckhuggning av yngre gran för att gynna lundfloran och skapa ett varierat bestånd med olika trädslag ålder och slutenhet. Området bör ej betas pga. den rika lundfloran.

Delområde 2.5

Beskrivning: Lövrika sekundärskogar efter avverkningar på 1950 och 80-alet. Vissa delar är lövrika hyggesuccessioner efter avverkning av kulturgran 2004 (se naturtyp "Hygge" på kartan bilaga 4). Granförekomsten och granföryngringen är områdesvis hög särskilt på djupare och fuktig jord. Tidig fältgentiana (EN) har förekommit i reservatet fram till 2012, öster om L. Klöverud, men har där efter inte observerats. Växtplatsen har varit en markväg över ett kalavverkat område på kalkrik grund och med visst markslitage som hållit gräsvegetationen nere. I samma område finns även brudsporre, ängsnattviol och månlåsbräken (Artportalen; Gran, Kannesten) som också skulle gynnas av att området hålls öppet.

Skogsklocka växer på en lokal väster om Petersborg, vid kallkällan intill stigen. Det är viktigt att öppenheten bibehålls på lokalen för skogsklockan och annan brynvegetation i skötselområdet.

Lövbestånden av björk, asp och sälg har värdeklass 1 i inventeringen (SKS) av livsmiljöer lämpliga för vitryggig hackspett. Areal 48,6 ha.

Bild 7: Skogsklocka i delområde 2.5.

Bevarandemål: Triviallövskog. Områdena skall vara lämpliga livsmiljöer för vitryggig hackspett med rik förekomst av död lövved stående och liggande i solbelysta lägen. Mängden död lövved skall vara minst 20% av virkesvolymen i beståndet.

Engångsåtgärder: Avverkning av gran genom svag luckhuggning eller plockhuggning. Granvirket kan ligga kvar barkat i beståndet.

Underhållsåtgärder Röjning av unggran vart 10:e år. Skapande av död stående lövved genom ringbarkning, topphuggning eller fickning av asp och björk med 5 – 10 års intervaller. Områdena på och kring markvägen bör slås med grästrimmer kombinerat med stråbränning av tjock gräsförna under vårtid (april) för att om möjligt stimulera en eventuell fröbank av fältgentiana i området kring markvägen.

Delområde 2.6 Klöverudsåsen

Beskrivning: Gles lövskog av ek, björk, rönn och ask samt inslag av tall och gran. Lövbestånden av björk, asp och sälg har värdeklass 1 i inventeringen (SKS) av livsmiljöer lämpliga för vitryggig hackspett. Areal 10,6 ha.

Bevarandemål: Lövskogsområdet skall vara lämplig livsmiljö för vitryggig hackspett med rik förekomst av död lövved stående och liggande i solbelysta lägen. Mängden död lövved skall vara

minst 20% av virkesvolymen i beståndet. Lövskog med högst 10% andel gran.

Engångsåtgärder: Inga

Underhållsåtgärder: Röjning av unggran vart 10:e år. Skapande av död stående lövved genom topphuggning eller fickning av asp och ringbarkning av björkstammar med 5 – 10 års intervaller.

Bild 8: Ädellövträd på Klöverudsåsen, delområde 2.6.

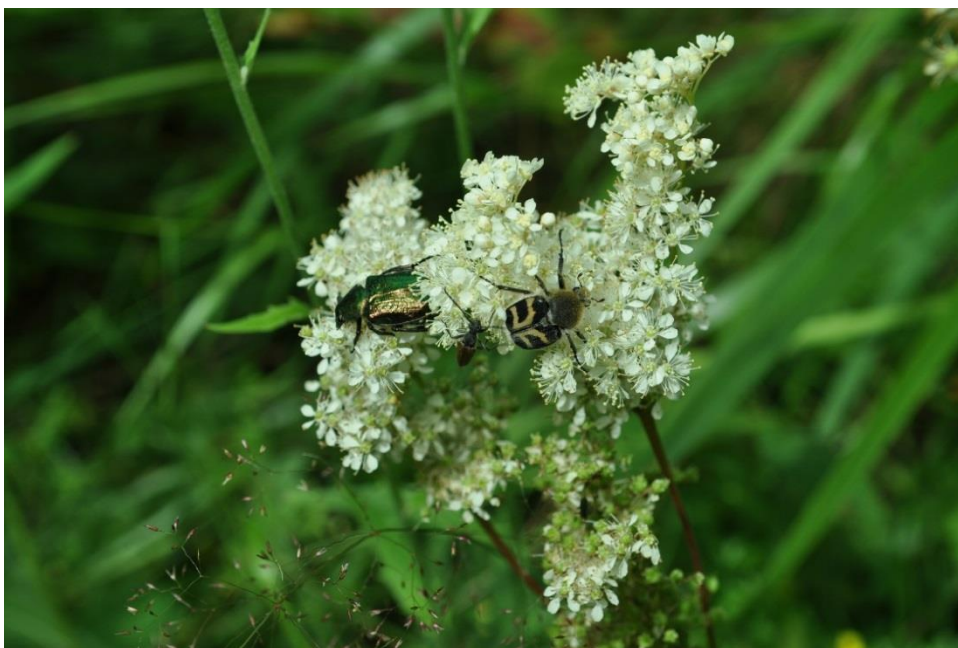

Bild 9: Älgört på Klöverudsåsen med ädelguldbagge *Gnorimus nobilis* och humlebagge.

Skötselområde 3 Myrar

Delområden	Areal (ha)
3.1 Fattigkärr	4,2
3.2 Mosse	1,4
Summa	5,6

Naturtyp	Areal (ha)
Fattigkärr	4,2
Mosse	1,4
Summa	5,6

Natura 2000-naturtyp	Areal (ha)	Skötselområden
7140 Öppna kärr och mossar	5,6	3.1, 3.2

Natura 2000-habitat: 7140 Öppna mossar och kärr

Areal: 5,6 ha

Beskrivning: De små myrarna i området består dels av ett långsträckt fattigkärr utmed Klöverudsbäcken (delområde 3.1) dels två öppna mossar uppe på Baljåsen-platån omgivna av tallsumpskog (delområde 3.2). Kärrret och mossarnas kantzoner är bevuxna med glesa lågvuxna trädbestånd av tall, gran, glasbjörk, klibb- och gråal. Tuvull och ljung dominerar fältskiktet på mossarna och starrarter i fattigkärret längs Klöverudsbäcken. Bäver har dämt upp bäcken och kärret till en öppen vattenyta i delområde 3.1 nedre del där en hydda är placerad öster om dammen. Uppdämningen har medfört avdödning av barr- och lövträd uppströms dämmet. Delområde 3.1 och 3.2 är klassade som Natura 2000-habitat: Öppna mossar och kärr (7140). Areal 5,6 ha.

Bevarandemål: Hydrologiskt opåverkade myrmarker med inslag av öppna kärr och mosseplan. Bäverdämmet bevaras tillsvidare men får förfalla om bävrarna överger området. Det ska inte finnas diken med avvattande effekt.

Engångsåtgärder: Inga.

Underhållsåtgärder: Kärren och mossarna lämnas för fri utveckling.

Bild 10: Bäverdämnet har skapat öppen vattenyta med avdödad gran i delområde 3.1.

Skötselområde: 4 Skogsbäck

Klöverudsbäcken Längd: 2,0 km

Beskrivning: Klöverudsbäcken är en liten skogsbäck som rinner in i området från norr via naturreservatet Orsbergets myr- och sumpskogar. Bäcken är uppdämd av bäver i delområde 3.1 men vattenföringen nedströms hindras bara i mindre utsträckning. Bäcken för vatten i stort sett hela året i sina nedre delar och norr om Klöveruds gård rinner den ut ur reservatet.

Bäcken omges av kärrområden i norra delen (delområde 3.1) som tidigare har varit slätterkärr till torpet Hinsnerud. Lövträd av björk, klibbal och gråal växer utmed bäcken från norr till söder i reservatet. Ved- och lövförna är viktiga substrat för produktionen av fiskföda.

Bevarandemål: Hydrologiskt opåverkad skogsbäckfåra. Trädbeståndet utmed bäcken bevaras intakt.

Engångsåtgärder: Eventuell inventering av fiskbeståndet för att kartlägga om bäcköring finns kvar.

Underhållsåtgärder: Inga.

3.7 Forn- och kulturmiljövård

Det finns inga registrerade fornlämningar inom reservatet. Torplämningar i form av stenrösen och mindre odlingsrösen samt markvägar finns vid de fyra torpområdena i Björndalen respektive Klöverudsdalen.

Kulturlämningar som t.ex. stenrösen och husgrunder frilägges och sly hålles efter i samband med röjning i de enskilda skötselområdena.

Vid röjningar bör inte röjningsmaterial ligga kvar nära eller på kulturlämningarna. Vid anläggande av grillplatser eller liknande bör hänsyn tas till kulturlämningarna, så att dessa inte skadas av slitage. Eldning får heller aldrig ske i närheten av kulturlämningarna då det kan ställa till svårigheter vid en eventuell framtida utgrävning. Kulturlämningarna får inte skadas i samband med avverkning och utkörning av virke.

4. Friluftsliv

Karta med informationsskylt, vandringsleder och anläggningar finns i bilaga 6.

Bevarandemål:

Naturreseptet har en väl utbyggd och fint underhållen mottagningservice i form av 1 parkeringsplats för 6 bilar, en informationscentral med skyltar, vägvisare och handikapptalett. En väl underhållen övernattningsstuga finns på Baljåsen med tillhörande mulltoalett och vedbod. Sex olika underhållna vandringsleder med tillsammans 11,5 km längd finns. Samtliga dessa anordningar skall hållas i ett bra skick för vilket förvaltaren ansvarar.

Engångsätgärder:

Informationstavlor ska finnas på de platser som är markerade på kartan i bilaga 6. Tavlorna ska utföras enligt svensk standard och naturvårdsverkets anvisningar Att skylta skyddad natur. De ska bland annat innehålla karta över reservatet samt beskriva dess syfte, bevarandevärden och gällande föreskrifter för allmänheten. En engelsk text eller en engelsk sammanfattning ska finnas.

Underhållsätgärder:

Informationsanläggningar ska tillses regelbundet och underhållas vid behov av förvaltaren. Träd som fallit över vandringsleder ska kapas och läggas åt sidan för att bibehålla framkomligheten.

Bild 11: Vägvisning för vandringsleder.

Jakt

Förordnandet innebär att jakt endast är tillåten på älg och rådjur. För jakt på övrigt vilt erfordras länsstyrelsens tillstånd.

5. Gränsmarkering

Reservatets gräns är utmärkt i fält. Gränsmarkeringar utföres enligt Naturvårdsverkets anvisningar ”Att skylta skyddad natur”.

6. Uppföljning

6.1 Dokumentation av skötselåtgärder

Skötselåtgärder som utföres i reservatet bör dokumenteras av den som utför åtgärden och läggas in i SkötselDOS eller likvärdigt system. Av dokumentationen bör framgå:

- åtgärd
- plats (skötselområde)
- kostnad
- tidpunkt
- utförare

Åtgärder av restaureringskaraktär bör dokumenteras med foto före och efter åtgärd.

6.2 Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. I en särskild uppföljningsplan kommer målindikatorer att anges. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i skötselplanen uppfylls och att skötseln fungerar. Uppföljningen kommer vara en viktig hjälp för förvaltarens planering av skötselarbetet.

6.3 Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare och revideras när uppföljningen indikerar att det behövs.

7. Planerad förvaltning

Förvaltningen av naturreservatet Baljäsen utförs av Västkoststiftelsen och bekostas av staten.

Tabell 2. Sammanfattning och prioritering av skötselplanens åtgärder. Prioritering inom intervall 1-3 där 1 är högsta prioritet att genomföra.

Åtgärd/uppföljning	Skötselområde	När/intervall	Prioritet
Gränsmarkering uppföljning, underhåll	Alla yttergränser	5 år	1
Informationsskylt underhåll	1.1	10 år	1
Röj granföryngring, gynna löv m.m.	2.1, 2.3	5 år	1
Ringbarkning, topphuggning löv	2.3, 2.5, 2.6	5 - 10 år	1
Plockhuggning gran	2.2 - 2.6	10 år	2
Åtgärder kring lavrika lövträd	1.1 - 1.5, 2.2, 2.3	Vid behov	2
Uppföljning av skötselåtgärd	Alla	Efter åtgärd	2
Uppföljning bevarandemål	Alla	12 år	2

8. Referenser

Referenser specifikt för detta naturreservat:

Götmark, F. 2010. Skötsel av skogar med höga naturvärden – en kunskapsöversikt *Svensk Botanisk Tidskrift* 104: suppl. 1 s. 1 – 88.

Kannesten, C. 1987: *Klöverudsbranterna. Natur på Dal. Årg. 13 nr 1.*

Martinsson, P-O. 1991: *Naturinventering i riksintresseområdet Högheden-Baljåsen, Dalsland. Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1991:1.*

Naturvårdsverket 2017. *Åtgärdsprogram för Vitryggig hackspett 2017-2021. Rapport 6770.*

Naturvårdsverket 2012 *Åtgärdsprogram för öppna, kalkrika hällmarker i Dalsland. Rapport 6530.*

Naturvårdsverket 2014. *Åtgärdsprogram för Hällebräcka 2014-2018. Rapport 6615.*

Naturvårdsverket 2015. Åtgärdsprogram för fältgentianor i naturliga fodermarker, 2015-2019. Rapport 6681.

Niklasson, M. & Nilsson, S.G. 2005. Skogsdynamik och arters bevarande. Narayana Press Danmark, 319 s.

Länsstyrelsen Västra Götaland 2005 Bevarandeplan för Natura 2000 området SE 0530052 Baljåsen.

von Proschwitz, T. 1991: Zoogeographical and ecological studies on the land mollusca of the province of Dalsland (SW. Sweden). Göteborg.

Allmänna referenser

EUs art- och habitatdirektiv (direktiv 92/43/EEG) annex 2 och 4.

EUs fågeldirektiv (direktiv 79/409/EEG) annex 1.

Finsberg, C. 2013. Skyddad natur i ett förändrat klimat. Grön infrastruktur i strandängar och ädellövmiljöer samt klimatanpassad skötsel av skyddad natur. Rapport 2013:74. Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Art databanken 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Löfgren, R. & Andersson, L. (red.). 2000. Sydsvenska lövskogar och andra lövbärande marker. Rapport 5081, Naturvårdsverket, Stockholm.

Naturvårdsverket, 2003. Att skylta skyddad natur. Naturvårdsverket, Stockholm.

Naturvårdsverket, 2003. Kartering av skyddade områden – skogstyper i naturreservat och nationalparker. Rapport 5282, Naturvårdsverket, Stockholm.

Naturvårdsverket. 2006. Myrskyddsplan för Sverige - huvudrapport över revidering 2006. Rapport 5667, Naturvårdsverket, Stockholm.

Naturvårdsverket 2013. Förvaltning av skogar och andra trädbärande marker i skyddade områden. Rapport 6561.

Nitare, J. (red.), 2010. Signalarter - indikatorer på skyddsvärd skog. Flora över kryptogamer. Skogsstyrelsens förlag, Jönköping.

Påhlsson, L. (red.). 1998. Vegetationstyper i Norden. TemaNord 1998:510, Nordiska Ministerrådet, Köpenhamn.

Bilaga 1.**Tabell Arter****Tabell 1.** Förekomst av

- signalarter (S), arter som används för att lokalisera och urskilja skogar med höga naturvärden (Skogsstyrelsen, Nitare 2010)
- rödlistade arter uppdelade enligt Artdatabankens kategorier: Nationellt utdöd (RE); Akut hotad (CR); Starkt hotad (EN); Sårbar (VU); Nära hotad (NT); Kunskapsbrist (DD), (Gärdenfors 2010)
- arter (ÅGP) som omfattas av Naturvårdsverkets åtgärdsprogram för hotade arter
- arter (EU) som är listade i EUs fågeldirektiv (direktiv 79/409/EEG) annex 1 och art- och habitatdirektiv (direktiv 92/43/EEG) annex 2 och 4.

Artgrupp	Kategori	N2000 kod	Artnamn	Vetenskapligt namn
Mossor	EU	1386	Grön sköldmossa	<i>Buxbaumia viridis</i>
	VU		Vedsäckmossa	<i>Calypogeia suecica</i>
	NT		Skogstrappmossa	<i>Anastrophyllum michauxii</i>
	S		Blåsfliksmossa	<i>Lejeunea cavifolia</i>
	S		Krusulota	<i>Ulota crispa var. crispa</i>
	S		Platt fjädermossa	<i>Neckera complanata</i>
	S		Purpurmylia	<i>Mylia taylorii</i>
	S		Våggig sidenmossa	<i>Plagiothecium undulatum</i>
Lavar	EN		Blylav	<i>Pectenium plumbea</i>
	EN		Grynig gelélav	<i>Collema subflaccidum</i>
	EN		Ädellav	<i>Megalania grossa</i>
	EN		Örtlav	<i>Lobaria virens</i>
	CR		Jättelav	<i>Lobaria amplissima</i>
	VU		Västlig njurlav	<i>Nephroma laevigatum</i>
	NT		Grynig filtlav	<i>Peltigera collina</i>
	NT		Lunglav	<i>Lobaria pulmonaria</i>
	S		Havstulpanlav	<i>Thelotrema lepadinum</i>
	S		Skinnlav	<i>Leptogium saturninum</i>
	S		Traslav	<i>Scytinium lichenoides s. lat.</i>
	S		Vitmosslav	<i>Icmadophila ericetorum</i>
	Svampar	S		Diskvaxskivling
S			Fjällig taggsvamp s. str.	<i>Sarcodon imbricatus s. str.</i>
NT			Svartvit taggsvamp	<i>Phellodon connatus</i>
NT			Vintertagging	<i>Irpicondon pendulus</i>
Kärlväxter	VU, EU	1973	Hällebräcka	<i>Saxifraga osloënsis</i>
	EN		Ask	<i>Fraxinus excelsior</i>
	VU		Skogssvingel	<i>Drymochloa sylvatica</i>

	NT		Desmeknopp	<i>Adoxa moschatellina</i>
	NT		Granspira	<i>Pedicularis sylvatica</i>
	NT		Månlåsbräken	<i>Botrychium lunaria</i>
	NT		Skogsklocka	<i>Campanula cervicaria</i>
	NT		Strävlost	<i>Bromopsis benekenii</i>
Fåglar	CR, EU	A239	Vitryggig hackspett	<i>Dendrocopos leucotos</i>
	VU		Kungsfågel	<i>Regulus regulus</i>
	VU		Stare	<i>Sturnus vulgaris</i>
	VU		Tornseglare	<i>Apus apus</i>
	NT		Duvhök	<i>Accipiter gentilis</i>
	NT		Gröngöling	<i>Picus viridis</i>
	NT		Kungsörn	<i>Aquila chrysaetos</i>
	NT		Mindre hackspett	<i>Dendrocopos minor</i>
	NT		Nötkråka	<i>Nucifraga caryocatactes</i>
	NT, EU	A236	Spillkråka	<i>Dryocopus martius</i>
	NT, EU	A241	Tretåig hackspett	<i>Picoides tridactylus</i>
			Dubbeltrast	<i>Turdus viscivorus</i>
			Entita	<i>Poecile palustris</i>
	EU	A234	Gråspett	<i>Picus canus</i>
			Grönsiska	<i>Carduelis spinus</i>
			Grönsångare	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>
			Göktyta	<i>Jynx torquilla</i>
	EU	A104	Järpe	<i>Tetrastes bonasia</i>
			Kattuggla	<i>Strix aluco</i>
			Ormvråk	<i>Buteo buteo</i>
	EU	A409	Orre	<i>Lyrurus tetrix</i>
	EU	A223	Pärluggla	<i>Aegolius funereus</i>
	EU	A217	Sparvuggla	<i>Glaucidium passerinum</i>
			Stjärtmes	<i>Aegithalos caudatus</i>
			Större hackspett	<i>Dendrocopos major</i>
	EU	A108	Tjäder	<i>Tetrao urogallus</i>
			Tofsmes	<i>Lophophanes cristatus</i>

Tabell Naturtyper

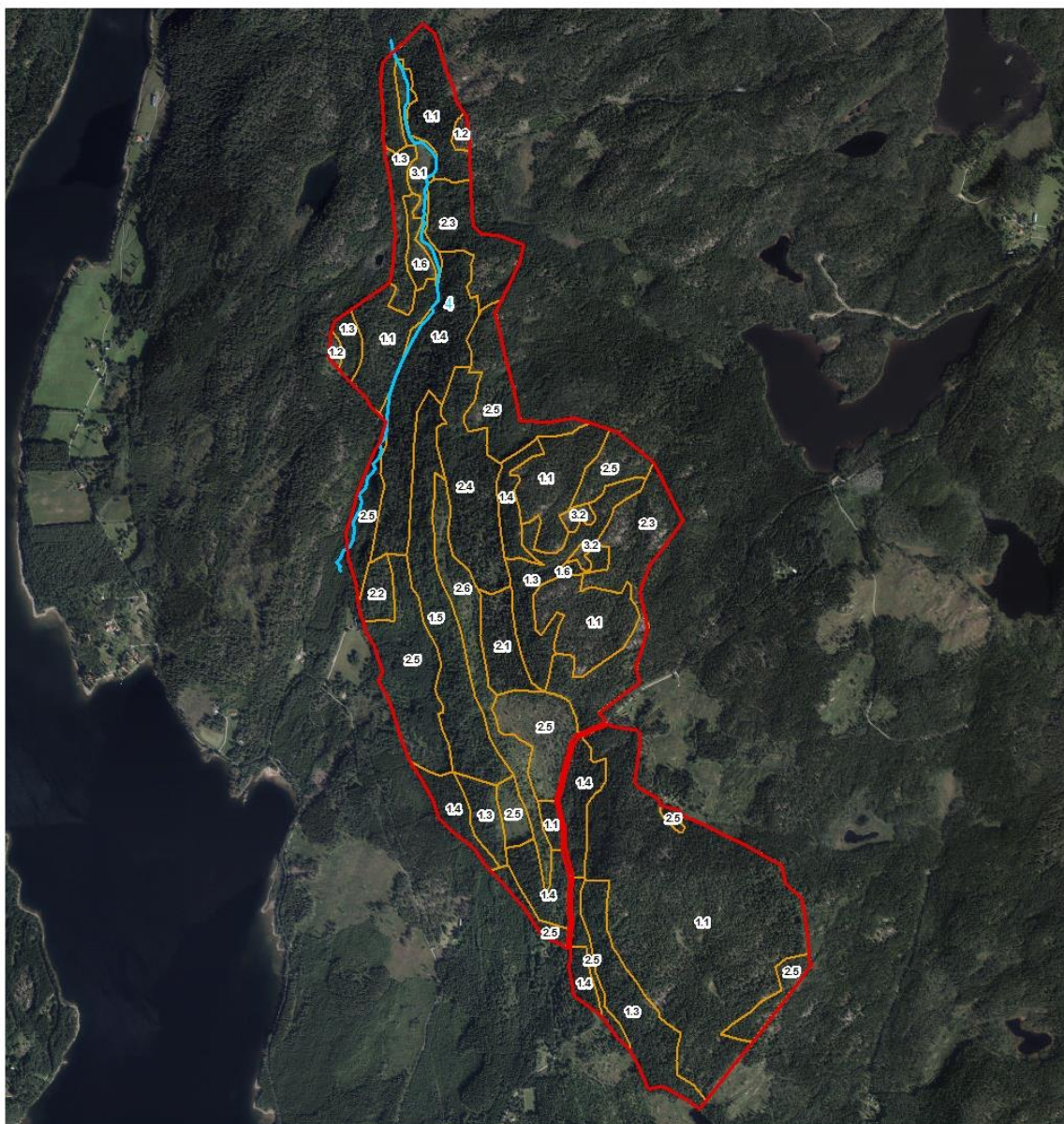
Tabell 2: Markslag och naturtyper som ska rapporteras till Naturvårdsverket. Må-
larealet är de som förväntas efter eventuella restaurerings- och skötselåtgär-
der.

Markslag och Naturtyp	Areal år 2017 (ha)	Målareal (ha)
Barrskog:	211	211
Granskog	55	50
Tallskog	4	4
Barrblandskog	97	97
Lövblandade barrskogar	55	60
Lövskog:	76	76
Triviallövskog	36	48
Triviallövskogar med ädellövsinslag	28	28
Lövskog övrig, hyggen	12	0
Sumpskog:	3,2	3,2
Lövsumpskog	0	0
Barrsumpskog	3,2	3,2
Myr:	5,6	5,6
Kärr	4,2	4,2
Mosse	1,4	1,4
Vattendrag:	2000 m	2000 m
Summa areal ha	296	296

Tabell Natura2000 habitattyper

Tabell 3: Förekommande Natura 2000-habitat

Kod	Natura 2000-habitat	Areal år 2016 (ha)	Målareal (ha)
7140	Öppna mossar och kärr	5,6	5,6
8110	Silikat-rasbranter	7,4	7,4
9010	Taiga	124,7	124,7
9050	Näringsrik granskog	48,6	48,6
9180	Ädellövskog i branter (utgår)	0	0
91D0	Skogbevuxen myr	3,2	3,2

Bilaga 2 Skötselplankarta för Naturreservatet Baljåsen, Åmåls kommun

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

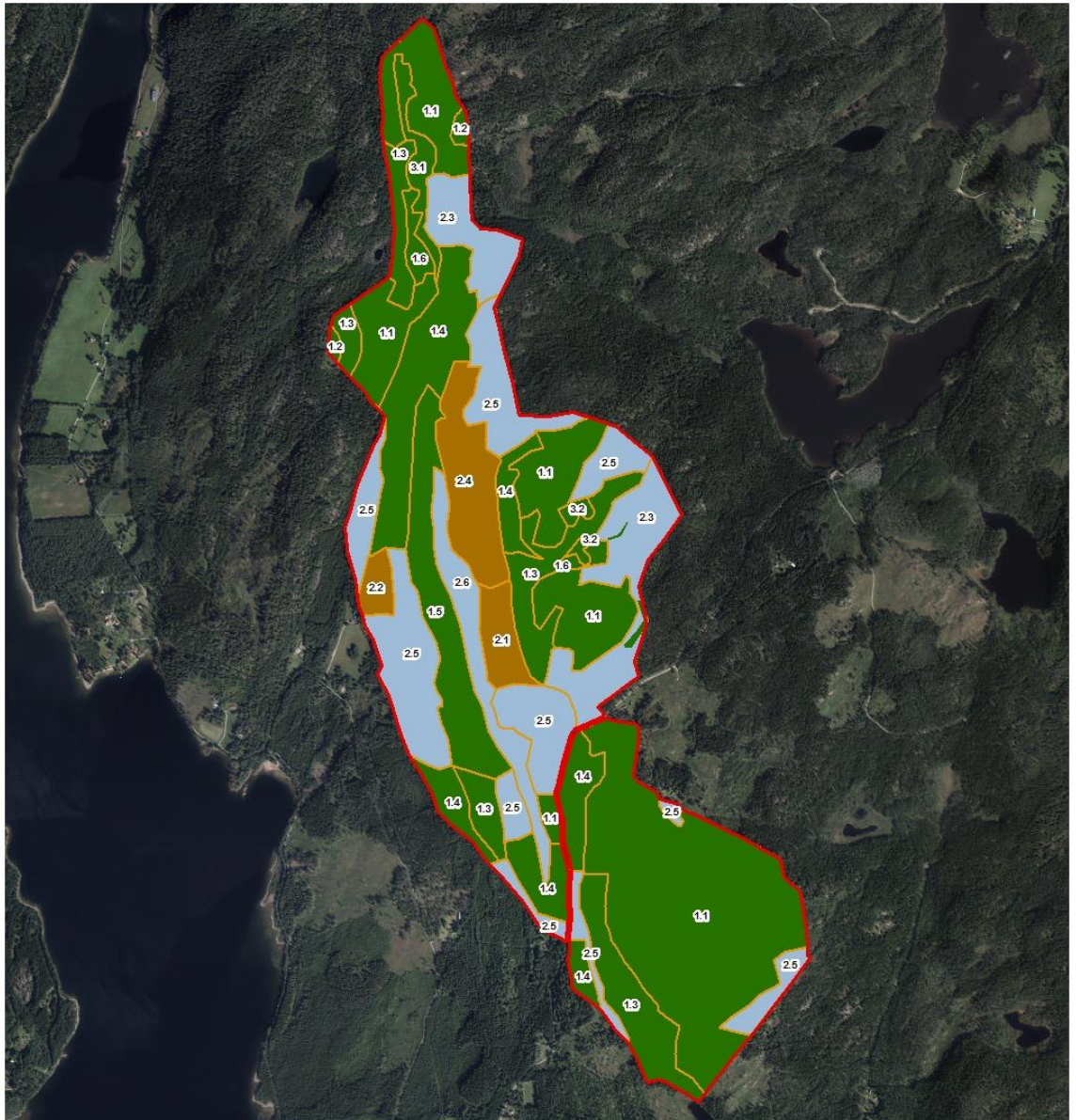
Skala (i A4): 1:15 000

0 200 400 600 Meter

- Naturreservatsgräns
- Skötselområden
- Klöverudsbacken, skötselområde 4

Illustrationskarta till skötselplan för
naturreservatet Baljåsen
Länsstyrelsen uppdaterad skötselplan
dnr 512-8444-2017

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Bilaga 3, Översikt över huvudsaklig skötselriktning Naturreservatet Baljåsen, Åmås kommun

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

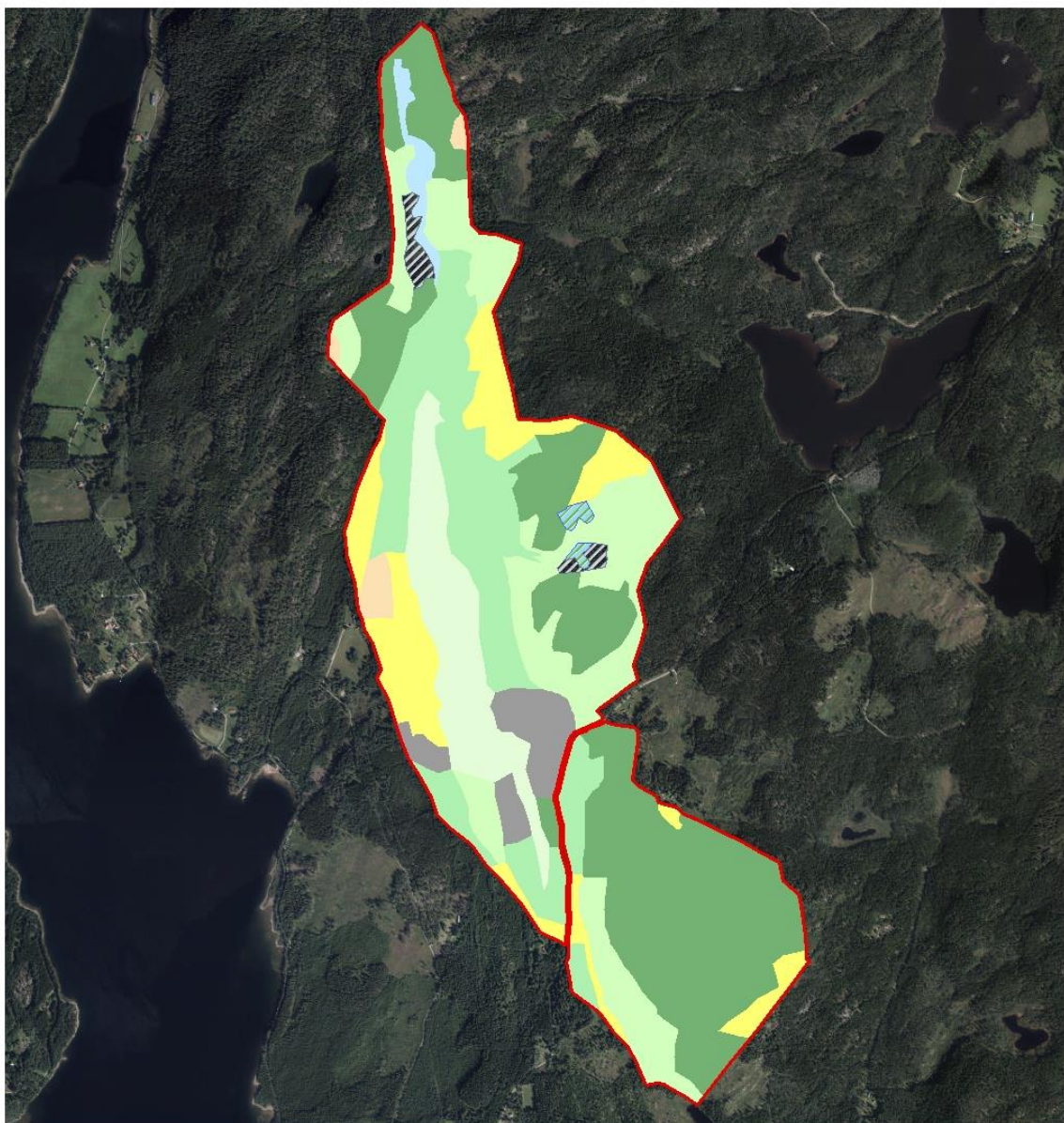
	Naturreservatsgräns	SKÖTSEL
	Skötselområden	Huvudsaklig fri utveckling
		Plockhuggning av unggran
		Skapa död ved, röj unggran

Skala (i A4): 1:15 000

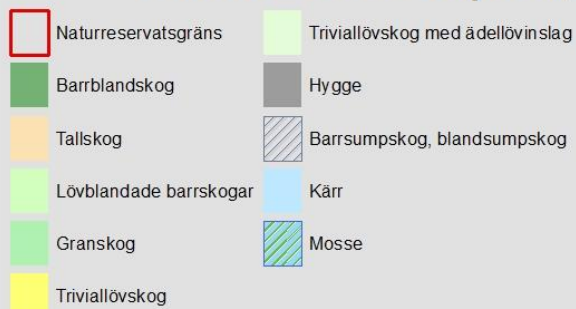
0 200 400 600 Meter

Illustrationskarta till skötselplan för
naturreservatet Baljåsen
Länsstyrelsen uppdaterad skötselplan
dnr 512-8444-2017

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Bilaga 4, Naturtypskarta Naturreservatet Baljåsen, Åmåls kommun

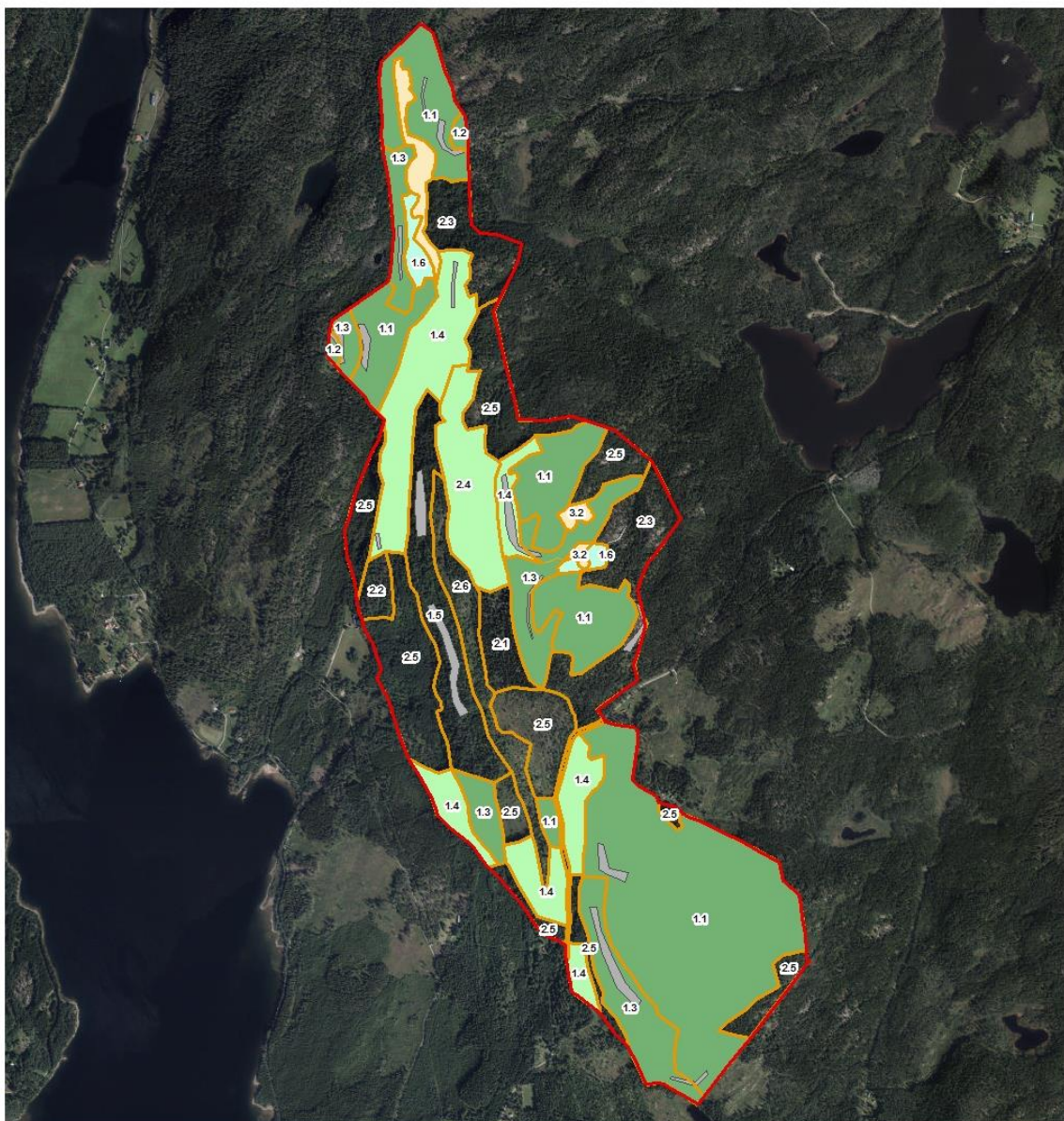

Skala (i A4): 1:15 000

0 200 400 600 Meter

Illustrationskarta till skötselplan för naturreservatet Baljåsen
Länsstyrelsen uppdaterad skötselplan
dnr 512-8444-2017

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Bilaga 5, Natura 2000 - habitatkarta för Baljåsen SE0530052, Åmåls kommun

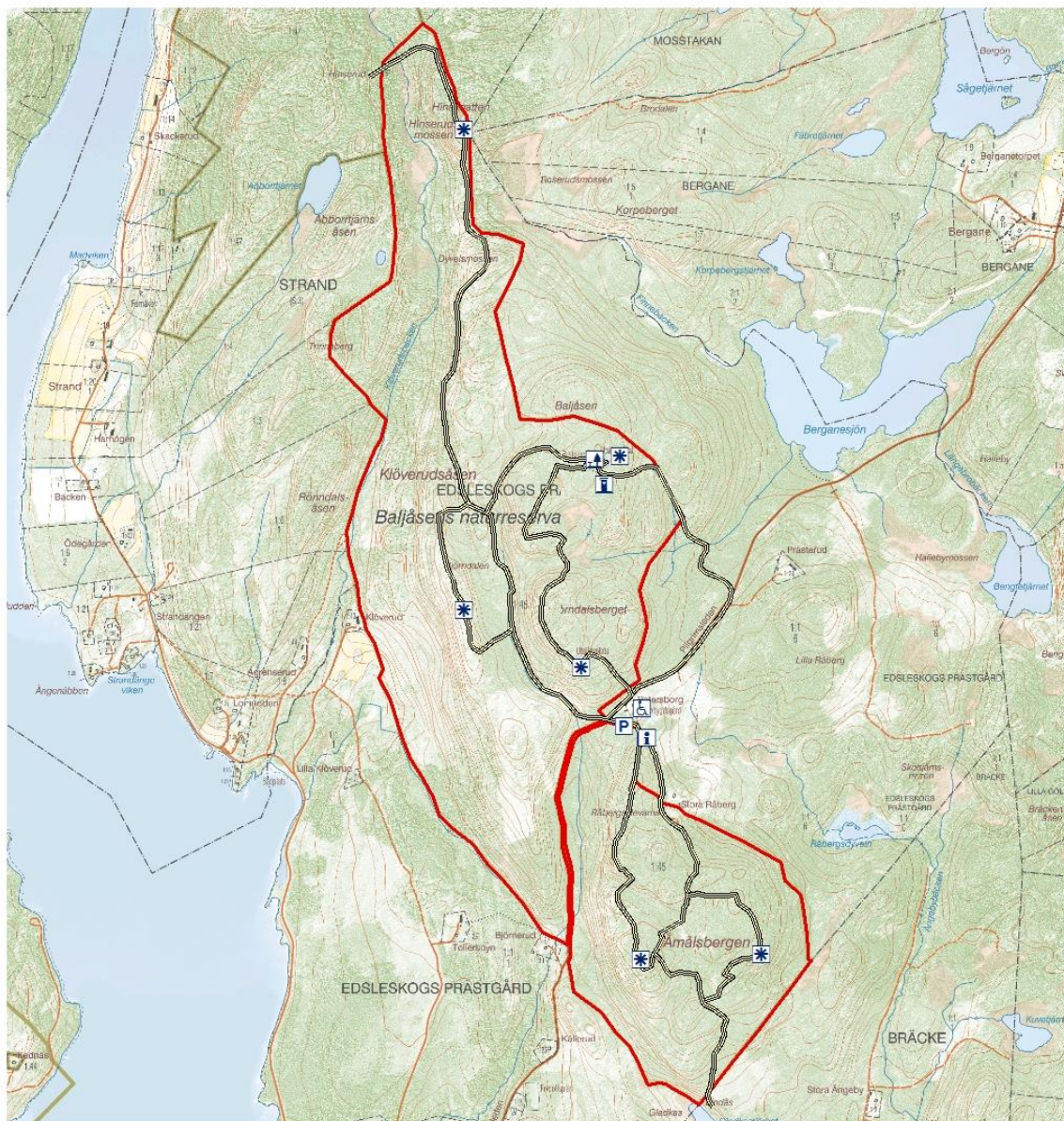

Skala (i A4): 1:15 000

0 200 400 600 Meter

Illustrationskarta till skötselplan för
naturreservatet Baljåsen
Länsstyrelsen uppdaterad skötselplan
dnr 512-8444-2017

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Bilaga 6, Friluftslivskarta för Naturreservatet Baljåsen, Åmåls kommun

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

- Naturreservatsgräns
- i Informationsskylt
- P P-plats
- A Rastplats
- ♿ Toalett tillgänglighetsanpassad
- * Utsiktsplats
- Vandringsled

Skala (i A4): 1:15 000

0 200 400 600 Meter

Illustrationskarta till skötselplan för naturreservatet Baljåsen
Länsstyrelsen uppdaterad skötselplan dnr 512-8444-2017

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Bilaga 7: Arter som kräver särskilda hänsyn

Fågeldirektivet och Art och habitatdirektivets prioriterade arter som skall bevaras inom området.

Åtgärdsprogramarter:

A239 Vitryggig hackspett; *Dendrocopos leucotos*

I slutet av 80-talet häckade arten under flera år i området. Naturreservatet ingår i ett optimalområde för arten där löv- och blandskogsbranterna är viktiga potentiella häckningsmiljöer. Den vitryggiga hackspetten behöver ha tillgång på lämpliga födosöks- och häckningsmiljöer i form av stora områden med rik förekomst av högstubbar och döda eller döende, lövträd. Undersökningar i besatta revir i Norge och Sverige tyder på att 20 - 25 % av virkesförrådet bör utgöras av död ved. Arten är framförallt knuten till områden med rik förekomst av triviala lövträd såsom asp, björk, klibbal, gråal och sälg. Artens förkärlek för relativt kortlivade lövträd gör att man antingen måste ha stora olikåldriga bestånd eller flera närliggande bestånd av olika ålder för att på sikt kunna garantera vitryggens förekomst i ett område.

Ett optimalområde för vitryggig hackspett (Åtgärdsprogrammet) bör ha storleken ca 500 ha med lövträdsrik skog varav ca 100 ha skall vara optimalbiotoper med betydande inslag av äldre lövskog med riklig förekomst av asp, björk, al och sälg. Inom Baljåsenreservatet finns totalt 131 ha lövträdsrika skogar varav 55 ha lövblandad barrskog, 76 ha triviallövsuccessioner varav 12 ha hyggessuccessioner med lövföryngring. Inom området finns alltså möjligheten att med olika skötselinsatser skapa ett stort antal optimalbiotoper med död lövved som kompletterar omkringliggande lövskogslandskap på ett betydande sätt.

Bevarandemål:

Det övergripande målet för området är:

Områdets ska bestå av varierande skogar med både förekomst av löv-, bland- och barrträdsbestånd. Här ska även finnas lövträdsrika branter, sumpskogar, mindre våtmarker. Generellt ska lövträdsandelen i området vara hög. Skogen ska vara rik på strukturer som död ved i olika former, hålträd samt gamla och grova träd. Områdets variationsrika miljö ska erbjuda häckningsplatser, skydd samt platser för födosök för den vitryggiga hackspetten som ska kunna återetablera sig och överleva långsiktigt i området och dess närområde. Det ska finnas lämpliga livsmiljöer för både födosök och häckning. Här ska finnas god tillgång på lövrika skogar, så kallade optimalbiotoper, av varierande ålder, med god tillgång på död ved i olika former och en rik insektsförekomst.

Negativ påverkan :

De största hoten mot den vitryggiga hackspetten utifrån områdets lokala förutsättningar bedöms vara: * Hot som regleras i beslutets föreskrifter.

- *Avverkning av lövträdsbestånd och andra lövträdsrika skogar liksom gallring av lövträd.

- *Ersättning av lövträdsrika bestånd med tall- eller granbestånd.

- Hårt betestryck från vilt, vilket kan försvåra förnyringen av lövträd.
- Invandring av gran i lövträdsrika bestånd.
- Mänsklig störning vid häckningsplatsen under häckningsperioden mars-maj.
- Populationen av vitryggig hackspett i landet är liten och sårbar, vilket ger ökad risk för inavel och ökad risk för utdöende på grund av slumpvisa händelser.

Hotbilden bedöms som måttlig i området då flera delområden sköts med inriktning att gynna förekomsten av lövträd och öka tillgången på död ved. Det kommer dock att ta flera år innan vissa av de utförda och planerade åtgärderna når full effekt. Då arten kräver mycket stora områden med lämpliga livsmiljöer krävs ytterligare åtgärder inom området, samt kompletterande åtgärder i det kringliggande landskapet för att arten ska återetablera sig i trakten. Det generella hotet mot arten är det storskaliga skogsbruket vilket medför fragmentering av äldre skogsbestånd, minskade lövinslag, ökad granandel, mer homogena skogsbestånd och lägre beståndsåldrar.

Bevarandeåtgärder:

Gällande regler:

- Vitryggig hackspett är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.
- Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintring och flyttperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats.
- Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder import, export och försäljning av levande och döda exemplar av vitryggig hackspett, samt förvaring av levande exemplar. (Vissa undantagsregler finns angivna i artskyddsförordningen).
- Vitryggig hackspett tillhör Statens vilt (33 § jaktförordningen (1987:905)). Exemplar som omhändertas eller påträffas döda eller dödas tillfaller Staten.
- Vitryggig hackspett är upptagen i Bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Övriga bevarandeåtgärder:

Åtgärder som naturvårdsbränningar eller punktbränningar för att gynna löv bör utföras om säkerhetsaspekterna kan tryggas. Naturvårdsavverkningar och röjningar av gran ska utföras om de hotar att konkurrera ut lövträd. På sikt är det aktuellt att plantera in vitryggig hackspett. Granavverkning och röjning av unggran i lövskogsbestånden behöver utföras för att gynna grova solbelysta lövträd. Ringbarkning/topphuggning av björk och topphuggning av asp behöver utföras för skapandet av död lövved i bestånden. Gäller skötselområdena 2.3, 2.5 och 2.6. En optimalbiotop bör innehålla stående döende och döda lövträd till 20% av volymen och åldern bör helst vara över 60 år.

Då den vitryggiga hackspetten är beroende av stora områden är god planering av hänsyn i skogsbruket utanför N2000-området ett viktigt komplement till det formella skyddet. Triviallövträd bör gynnas, lövbestånd bör inte ersättas av täta barrskogar och lövträdsinslag bör sparas under hela tillväxtperioden.

- Naturvårdsbränning är en åtgärd som gynnar vitryggig hackspett, men även flera andra hackspettar och andra lövträdsberoende arter. Brandfälten ger på kort sikt god insektstillgång och på längre sikt skapas lövbrännor.

- Det finns ett nationellt åtgärdsprogram framtaget för arten (2017). Inom detta program jobbar olika myndigheter, organisationer, bolag och privata markägare med ett flertal åtgärder för att gynna arten. Exempel på åtgärder är frivilliga avsättningar och formellt skydd av områden för att öka mängden lämplig livsmiljö för arten samt uppfödning och utsättning av vitrygg i lämpliga områden.

Se även beskrivning av bevarandeåtgärder på områdesnivå.

Bevarandetillstånd:

Flera delar av Natura-området erbjuder lämpliga livsmiljöer för vitryggig hackspett idag. Ytterligare åtgärder är även planerade inom området för att förbättra kvaliteten inom befintliga livsmiljöer, men även för att skapa nya livsmiljöer och därmed öka mängden lämplig livsmiljö totalt i området. Området har dock ensamt inte tillräckligt med lämplig livsmiljö för att kunna erbjuda hela revir för arten, varför kompletterande åtgärder krävs i omkringliggande landskap. Området ligger dock inom ett större optimalområde där åtgärder för vitryggig hackspett är prioriterade inom det nationella åtgärdsprogrammet för arten.

Bevarandetillståndet för vitryggig hackspett är idag inte gynnsamt för området eller regionen. Arten är försvunnen. Ytterligare åtgärder krävs därför för att förbättra och utöka arealen lämplig livsmiljö. Möjligheten att nå gynnsamt tillstånd bedöms dock som goda, men det kommer sannolikt att ta många år innan återetablering av vitrygg kan ske, då det tar tid för flera av de utförda och planerade åtgärderna att nå optimal effekt samt att den nationella populationen är mycket liten.

1973 - Hällebräcka, *Saxifraga osloensis*

Artens förekomst är inte fastställd i regeringsbeslut. Eftersom förekomsten är ringa och arten inte kan uppnå gynnsamt tillstånd i området kommer den inte att prioriteras inom naturreservatet.

Beskrivning:

Hällebräckan är funnen med små bestånd inom skötselområde 2.5 vid exponerad väggkant på kalkrika solbelysta berghällar. Dock ej funnen efter år 2012 (Artportalen). Hällebräcka är en ettårig art som kräver konkurrensfria miljöer för att blomma. Många av förekomsterna är intill och på hällar i betesmarker, miljöer som hålls fria från konkurrens genom kreaturstramp och torka. Arten är starkt kalkgynnad och den kan finnas i områden med skiffer, kalk eller granit med kalkrikt jordtäckte. Arten förekommer även på strandhällar i delar av sitt utbredningsområde. Arten är på många lokaler beroende av störning genom bete och tramp.

Eftersom arten är beroende av störning och konkurrensfria miljöer är den känslig för igenväxning, ökad beskuggning, näringstillförsel, konkurrens från ohävdarter och främmande arter. Den är också känslig för fragmentering.

Bevarandetillstånd:

Bevarandetillståndet i området är ogynnsamt eftersom ingen störning förekommer och områdena är under svag igenväxning.

Övriga N2000 -arter Fågeldirektivet

A072 Bivråk, *Pernis apivorus*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning: Bivråken är förhållandevis ovanlig i trakten under häckningstid och förekommer bara i N2000-området under flyttningstiden i maj och augusti. Häckningsstatusen är oklar. Bivråken häckar i högproduktiva löv- och blandskogsskogsområden. Arten bör utgå som prioriterad art för N2000-området Baljåsen.

A104 - Järpe, *Bonasa bonasia*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning: Järpe förekommer regelbundet i området och dess närområde. Häckning förekommer i området, hur många par är dock okänt.

Järpen häckar i samtliga län utom på Gotland. Den svenska populationen uppskattas till drygt 100 000 par, vilket utgör cirka 17% av den europeiska populationen utanför Ryssland. Järpen vill ha tät örtrik skog med föryngring av främst gran, hassel och med inblandning av al, björk och asp. Hög markfuktighet och förekomst av surdråg, alkärr och bäckar gynnar arten. Lövträdsandelen i reviret bör överstiga 10% för att området skall accepteras. En viktig och begränsad vinterfödoresurs är alknoppar, alhången samt björknopp, och i omedelbar anknytning till födan krävs dessutom skydd i form av grantätningar. Järpen är mycket stationär året om inom sitt revir (25-50 ha). När ett par har etablerat sig på en plats stannar de där så länge biotopen är intakt. Liksom hos övriga skogshöns är god tillgång på insekter mycket viktig för kycklingarnas överlevnad.

Järpen är känslig för storskaligt skogsbruk (fragmentering), avsaknad av täta skyddande barrskogsbestånd och brist på insektsrika miljöer i form lövrika bäckmiljöer, kärr och sumpskogar.

Bevarandemål: Järpe ska både häcka och födosöka i området och dess närområde. Det ska finnas lämpliga livsmiljöer i området i form av täta barrskogsbestånd samt bäckar, kärr och sumpskogar med lövrika miljöer med inslag av björk och al. Tillgången på insektsrika miljöer ska vara god.

Negativ påverkan: De mest aktuella hoten utifrån områdets lokala förutsättningar bedöms vara:

- Avverkning av naturskogsartade barrskogsbestånd liksom avverkning av lövrika miljöer intill bäckar, kärr samt sumpskogar i området.
- Røjning/gallring av täta grandungar i anslutning till fuktskogar försämrar även livsmiljöer för arten.

Hotbilden bedöms som låg inom Natura-området. Flera skötselområden sköts med inriktning att gynna livsmiljöer för bland annat järpen. Då arten behöver stora områden med lämpliga livsmiljöer är ytterligare åtgärder både inom området, samt kompletterande åtgärder i det kringliggande landskapet önskvärda för att säkra en stabil population av järpe i trakten. Det generella hotet mot järpen är fragmentering av skogslandskapet och störd hydrologi. Järpen kräver stora sammanhängande skogsområden med tillgång på täta barrbestånd där arten kan söka skydd liksom god tillgång på lövrika och fuktiga miljöer med god tillgång på insekter och alhängen och björkknoppar.

Bevarandeåtgärder, gällande regler:

- Inom Baljåsens naturreservat är det förbjudet att jaga fågel utan länsstyrelsens tillstånd.

-Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttningsperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatsar.

-Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder import, export och försäljning av levande och döda exemplar av järpe som är olagligt fångade eller olagligt dödade i Sverige. Där förbjuds också förvaringen av levande exemplar. (Vissa undantagsregler finns angivna i artskyddsförordningen).

-Järpen är upptagen i Bilaga III i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Övriga bevarandeåtgärder:

- Bevara naturskogsartade barrskogsbestånd samt lövrika miljöer intill bäckar, kärr samt sumpskogar. Samt att hänsyn tas så att insektsrika och lövrika miljöer värnas och att sumpskogar och våtmarker inte dikas ut.

Bevarandetillstånd Flera delar av Natura-området erbjuder lämpliga livsmiljöer för järpe då området domineras av naturskogsartade barr- och blandskogar med varierande inslag av lövträd. Här finns även insektsrika miljöer i form av våtmarker och bäckstråk. Natura 2000områdets livsmiljöer bör ses som värdekärnor i ett större landskapsavsnitt. Järpen förekommer regelbundet i området och dess närområde. Bevarandetillståndet för järpe bedöms vara gynnsamt i området.

A108 - Tjäder, *Tetrao urogallus*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning: Tjäder förekommer regelbundet i området. Lämpliga spelplatser bedöms finnas och häckning förekommer sannolikt årligen. Tjädern förekommer främst i de högre belägna delarna i området, exempelvis i de öppnare tallskogarna på bergsryggar och platåer på Björndalsbergen, Baljåsen och Åmålsbergen. Tjädern häckar i samtliga län utom Gotland. Den svenska populationen har uppskattats på 1990-talet till 84 000 - 11000 par. Under de senaste 30 åren har det registrerats en tydlig minskning i Götaland och Svealand och även lokalt i Norrland. Det svenska beståndet utgör ca 10% av det europeiska beståndet.

Tjädern kräver stora sammanhängande skogsområden för att den skall finnas i livskraftiga bestånd. I dessa måste ett flertal villkor vara uppfyllda. Arten kräver vintertid förekomst av äldre successionsfaser av talldominerade skogar (äter tallbarr och tallskott), medan den sommartid påträffas i mycket varierande marker, allt från gammal bärrik skog (bl.a. är blåbärsris viktigt) som till nyupptagna hyggen. Förekomsten av våtmarker är en mycket betydelsefull faktor, då hönan under den tidiga våren till stor del livnär sig på spåda skott av tuvull. Tillgången på proteinrika blad, blommor och frön bestämmer till stor del hönans möjlighet att producera ägg. Våtmarker är dessutom en viktig biotop för kycklingarna, som under de första levnadsveckorna livnär sig på insekter.

Sammanfattningsvis kan sägas att tjädern kräver stora sammanhängande skogsområden som innehåller en stor variation av successionsstadier och våtmarker (sumpskog, kärr och myr). Dessutom är arten starkt traditionsbunden till speciella lekplatser. Tjädern är en stannfågel. Arten rör sig normalt inom ett område i storleksordningen 25 kvadratkilometer. Arten har starkt missgynnats av det storskaliga skogsbruket, särskilt i södra och mellersta Sverige där betydande populationsnedgångar konstaterats. Det allvarligaste hotet i skogsbrukslandskapet är de förändringar som skett och fortfarande sker på landskapsnivå, t.ex. fragmentering och tillkomsten av stora arealer med monokulturer av tall och gran.

Tjädern är känslig för storskaligt skogsbruk (fragmentering), brist på gamla barr- och blandskogar samt minskning av insektsrika miljöer i form av sumpskogar och våtmarker. Dessutom är arten starkt traditionsbunden till speciella lekplatser och därför beroende av att dessa platser finns kvar.

Bevarandemål: Tjäder ska både häcka och födosöka i området och dess närområde. I området ska det finnas lämpliga livsmiljöer för tjäder i form av äldre naturskogsartade barrskogar och förekomst av mindre, mossar, kärr och sumpskogar med god förekomst av insekter och tuvull.

Negativ påverkan: De största hoten mot tjädern utifrån områdets lokala förutsättningar bedöms vara:

- Skogsbruk i och i anslutning till spelplatser samt avverkning av äldre barr-, bland- och sumpskogar i området utgör hot mot tjädern.
- Markavvattning som minskar förekomsten av insektsrika miljöer som våtmarker och sumpskogar.
- Jakt kan påverka beståndet negativt.

- Vindkraftverk kan medföra kollisionrisk, se vidare Naturvårdsverket rapport om vindkraftens effekter på fåglar och fladdermöss (2011).

Hotbilden bedöms som låg inom Natura-området. Flera delområden är helt eller delvis skyddade och sköts med inriktning att gynna livsmiljöer för bland annat tjäder. Då arten behöver mycket stora områden med lämpliga livsmiljöer är ytterligare åtgärder både inom området, samt kompletterande åtgärder i det kringliggande landskapet nödvändiga för att säkra en stabil population av tjäder i trakten. Generellt hotas tjädern av storskaligt skogsbruk som leder till fragmentering av lämplig livsmiljö samt ökad andel ensartade skogsbestånd.

Se även beskrivning av negativ påverkan på områdesnivå.

Bevarandeåtgärder:

Gällande regler:

- Inom Baljåsens naturreservat är det förbjudet att jaga fågel utan länsstyrelsens tillstånd. I övrigt får tjäder jagas på de tider som anges i bilaga 1 till jaktförordningen (1987:905) Övriga tider på året är den fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.

- Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatsar.

- Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder import, export och försäljning av levande och döda exemplar av tjäder som är olagligt fångade eller olagligt dödade i Sverige. Där förbjuds också förvaringen av levande exemplar. (Vissa undantagsregler finns angivna i artskyddsförordningen).

-Tjädern är upptagen i Bilaga II i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Se även bevarandeåtgärder på områdesnivå.

Bevarandetillstånd:

Flera delar av Natura-området erbjuder lämpliga livsmiljöer för tjäder i form av naturskogsartade barr- och blandskogar. Här finns även inslag av mindre våtmarker och sumpskogar. Tjäder förekommer regelbundet i området och dess närområde och bevarandetillståndet för tjäder torde vara gynnsamt i området. Området har dock inte ensamt tillräckligt med lämplig livsmiljö för att kunna erbjuda hela revir för arten. Natura 2000-områdets livsmiljöer bör ses som värdekärnor i ett större landskapsavsnitt.

A409 – Orre, *Lyrurus tetrix*

Artens förekomst är inte fastställd i regeringsbeslut. Eftersom förekomsten är ringa och arten inte kan uppnå gynnsamt tillstånd i området kommer den inte att prioriteras inom naturreservatet.

Beskrivning: Orren förekommer tillfälligt spelande under häckningstiden i litet antal inom Natura 2000-området på bl.a. Björndalsbergen.

Negativ påverkan: De största hoten mot orren utifrån områdets lokala förutsättningar bedöms vara:

- Minskad förekomst av lövträd, främst björk. Hotet mot arten i området bedöms som lågt då förekomsten av björk bedöms som god i stora delar av området.

Bevarandeåtgärder:

Gällande regler:

- Inom Baljåsens naturreservat är det förbjudet att jaga fågel utan länsstyrelsens tillstånd. I övrigt får orren jagas på de tider som anges i bilaga 1 till jaktförordningen (1987:905) Övriga tider på året är den fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.

- Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttningsperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra fågelns fortplantningsområden eller viloplatsar.

- Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder import, export och försäljning av levande och döda exemplar av orre som är olagligt fångade eller olagligt dödade i Sverige. Där förbjuds också förvaringen av levande exemplar. (Vissa undantagsregler finns angivna i artskyddsförordningen).

- Orren är upptagen i Bilaga II i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

A217 - Sparvuggla, *Glaucidium passerinum*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning: Sparvuggla bedöms förekomma regelbundet i Natura 2000 området, bl.a. på Björndalsbergen och lämpliga livsmiljöer finns också i fler områden inom naturreservatet.

Sparvugglan häckar i samtliga län utom Gotland. Arten är vanligast i skogslandskapet i södra och mellersta delarna av landet. Det svenska beståndet har beräknats till mellan 12 000 och 16 000 par, vilket utgör nära hälften av det samlade europeiska beståndet. Arten är beroende av tillgången på lämpliga boplatser i form av gamla bohål från större hackspett eller tretåig hackspett. Den optimala häckningsmiljön är gammal, flerskiktad grandominerad blandskog med rik förekomst av grova lövträd (främst asp, björk och al). Sparvugglan är dock flexibel i sitt val av häckningsplats och förekommer likaväl i naturskogsbestånd som i områden med en blandning av rena produktionsbestånd och hyggen, så länge lämpliga boträd finns att tillgå. I södra Sverige hittar man den ofta på gammal, igenväxande inägomark där den häckar i bestånd av äldre asp. Tillgång på lämplig föda i form av gnagare och småfåglar är viktig. Sparvugglan är i huvudsak en stannfågel. Vissa vintrar

sker mer omfattande rörelser söderut. Arten jagar över arealer i storleksordningen 1,5 kvadratkilometer.

Sparvugglan är känslig för brist på naturskogsartade blandskogar och andra lövträdrika miljöer med tillgång till grova triviallövträd med förekomst av bohål. Arten är även beroende av god tillgång på föda i form av gnagare och småfåglar.

Bevarandemål:

Sparvuggla ska förekomma i området och dess närområde. Det ska finnas lämpliga livsmiljöer i form av lövträdrika skogar med förekomst av gamla, grova lövträd med bohål.

Negativ påverkan:

Sparvugglan hotas generellt av:

- Brist på bohål.
- Brist på lövskog och grova triviallövträd i landskapet.
- Försämrad tillgång på bytesdjur, vilket exempelvis kan orsakas av upphörande jordbruk och minskade arealer öppen mark.

Hotet mot arten i området bedöms som lågt då förekomsten av lövträd bedöms som god i stora delar av området. Förekomsten av ett flertal hackspettar borde även bidra till att tillgången på bohål är förhållandevis god. Hot på grund av försämrad bytestillgång till följd av upphört jordbruk bedöms som lågt då arealen jordbruksmark i kringliggande områden är god samt att delar av den idag består av lövrika skogsbestånd vilka bedöms gynnsamma för arten.

Bevarandeåtgärder:

Gällande regelverk:

- Sparvugglan är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.
- Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats.
- I rådets förordning (EG) nr 338/97 regleras import och export samt försäljning av levande och döda exemplar av sparvuggla. Sådan import och export samt försäljning får endast ske efter tillstånd från Jordbruksverket
- Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder förvaring av levande exemplar sparvuggla.
- Sparvugglan tillhör Statens vilt (33 §jaktförordningen (1987:905). Exemplar som omhändertas eller påträffas döda eller dödas tillfaller staten.

- Sparvugglan är upptagen i Bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Övriga bevarandeåtgärder:

- Bevara lövträdsrika miljöer. Bevara särskilt hålträd, grova lövträd och träd av hög ålder. Detta är ett viktigt komplement till formella områdesskydd.

- Bevara lövträdsinslaget i barr- och blandskogar.

Flertalet av artens livsmiljöer är idag formellt skyddade inom området tex områdena vid Södra och Norra Björndalen.

Bevarandetillstånd:

Tillgången på lövrika skogar är god i området. Kunskap om förekomsten av grova triviallövträd och tillgång på bohål saknas, men lämpliga träd för häckning torde finnas i området då förekomsten av olika hackspettar generellt är god både i och utanför området. Observationer i Artportalen visar att sparvugglan förekommer i regelbundet området. Bevarandetillståndet torde därför vara gynnsamt

A223 - Päruggla, *Aegolius funereus*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning:

Pärugglan bedöms inte förekomma regelbundet i området och artens häckningsstatus är oklar. Endast en observation (2009) av spelande päruggla under häckningstid under de senaste 17 åren enligt Artportalen. Antalet revirhävdande fåglar kan dock variera kraftigt beroende på tillgången på smågnagare och förekomsten av är mer regelbunden i skogslandskapet med hyggen öster och norr om Baljäsen.

Pärugglan häckar i samtliga Sveriges län. Beståndet är som starkast i större sammanhängande barrskogsområden och förekomsterna längs kusterna och på de stora slättområdena i södra och mellersta Sverige är svaga. Det häckande beståndets storlek varierar kraftigt mellan olika år beroende på smågnagartillgången. Under goda år uppskattas beståndet till 18 000 – 24 000 par, och under toppår närmare 40 000 par. Det nordeuropeiska beståndet bedöms variera mellan 30 000 och 100 000 par.

Pärugglan är beroende av tillgång på lämplig föda i form av olika smågnagare, främst sork men även skogsmöss, näbbmöss och småfåglar. För god häckningsframgång krävs höga gnagartätheter. Viktigt för arten är också tillgången på lämpliga häckningsplatser i form av trädhåligheter. Häckar helst i hål av spillkråka, men kan undantagsvis hålla till godo med naturliga håligheter och hål av gröngöling och större hackspett. Arten häckar dessutom gärna i holk. Bra bohål är en bristvara och hannarna försöker därför stanna året runt i häckningsreviret. Pärugglan har svårt att komma åt sitt byte genom ett tjockt snötäcke, något som begränsar såväl artens utbredningsområde som chansen till vinteröverlevnad. Pärugglan häckar med de största tätheterna i tät granskog. Även om den föredrar granskog, helst äldre sådan med små luckor och öppningar i form av stormfällan etc., häckar den frekvent även i barr- och lövblandskogar innehållande tall, björk och asp. I områden med dålig tillgång på lämpliga bohål accepterar den även ren tallskog. Ofta påträffas arten i

gränsområden till hyggen och inägor samt kring större myrar, förmodligen därför att bytestillgången är högre i dessa marker än inne i den täta skogen. Arten jagar över arealer i storleksordningen 3–10 kvadratkilometer. Pärflugan är huvudsakligen stannfågel, men vissa år sker flyttningsrörelser i september–november.

Pärflugan är känslig för brist på naturskogsartade barr- och blandskogar med tillgång på hålträd för häckning. Arten är även beroende av god tillgång på föda i form av gnagare och småfåglar.

Bevarandemål:

Pärflugan ska förekomma i området och dess närområde. Det ska finnas lämpliga livsmiljöer i form av naturskogsartade barr- och blandskogar med god tillgång på hålträd.

Negativ påverkan:

Pärflugan hotas generellt av:

- Brist på lämpliga bohål är det största hotet mot arten.
- Försämrade tillgång på bytesdjur, vilket exempelvis kan orsakas av upphörande jordbruk och minskade arealer öppen mark.

Hotet mot arten i området bedöms som lågt-måttligt. Förekomsten av ett flertal hackspettar borde bidra till att tillgången på bohål är förhållandevis god i området. Hot på grund av försämrade bytestillgång till följd av upphört jordbruk bedöms som lågt då arealen jordbruksmark inom området är liten samt att delar av den idag består av lövrika skogsbestånd vilka bedöms gynnsamt för arten.

Bevarandeåtgärder:

- Pärflugan är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.
- Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttningsperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatsen.
- I rådets förordning (EG) nr 338/97 regleras import och export samt försäljning av levande och döda exemplar av pärluggla. Sådan import och export samt försäljning får endast ske efter tillstånd från Jordbruksverket.
- Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder förvaring av levande exemplar av pärluggla.
- Pärflugan tillhör Statens vilt (33 § jaktförordningen (1987:905)). Exemplar som omhändertags eller påträffas döda eller dödas tillfaller Staten.

- Pärfluglan är upptagen i Bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Övriga bevarandeåtgärder:

- Bevara naturskogsartade barr- och blandskogar. Bevara särskilt hålträd, grova träd och träd av hög ålder. När det gäller lite större miljöer och mindre grupper av träd kan bevaras genom hänsyn i skogsbruket, vilket är ett viktigt komplement till formella områdesskydd.

- Vid brist på boträd kan holkar för pärluggla sättas upp.

Se även bevarandeåtgärder på områdesnivå.

Bevarandetillstånd:

Lämpliga livsmiljöer i form av naturskogsartade barr- och blandskogar finns i området. Kunskap om tillgång på hålträd saknas, men lämpliga träd för häckning torde finnas i området då förekomsten av hackspettar är förhållandevis god.

Bevarandetillståndet torde vara gynnsamt på landskapsnivå.

A224 - Nattskärra, Caprimulgus europaeus Saknas inom N2000-området

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning:

Nattskärran både födosöker och häckar i området öster och söder om Baljåsen inom Åmåls kommun men saknas inom själva Natura 2000-området och dess närmaste omgivning.

Lämpliga livsmiljöer i form av glesa hällmarkstallskogar finnas dock inom det omgivande skogslandskapet. Ytterligare lämpliga födosöksområden bedöms finnas i form av små våtmarker och längs skogsbilvägar.

A234 - Gråspett, Picus canus

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning:

Gråspett har bedömts vara förhållandevis regelbunden i N2000-området och i dess närmaste omgivning.

Den svenska populationen av gråspett har fluktuerat över tid i Sverige och uppskattas till 700 – 1 000 par, vilket motsvarar cirka 1% av det europeiska beståndet. Gråspettens huvudsakliga utbredningsområde i Sverige är Mellansverige och södra och mellersta Norrland. Den häckar i glesa barr- och blandskogar med rikt inslag

av lövträd och död lövved. Den häckar gärna i gamla aspar på öppna hyggen som gränsar mot äldre granskogspartier men även i sankta lövskogar längs sjöar och vattendrag. Artens föda består till stor del av myror och andra mark- och vedlevande insekter, varför förekomst av ljusöppna, solexponerade miljöer i skogen är viktiga. Gråspetten verkar föredra kuperad terräng där insekter och myror vaknar till liv tidigt om våren i sydsluttningarna. Arten häckar i april-juli. Den häckar i trädhålor, gärna i asp men även i tall, björk, rönn och gråal. Gråspetten rör sig över stora områden (100-1 000 ha) under häckningstiden. Arten är en stannfågel.

Gråspetten är känslig för storskaligt skogsbruk (fragmentering), minskad lövandel och tillgång på död ved, liksom minskad tillgång på vindfällan, insektsangripen skog och brandfältbrist samt brist på boträd (främst asp).

Bevarandemål:

Gråspett ska förekomma i området och dess närområde. Det ska finnas lämpliga livsmiljöer för både födosök och häckning. Här ska finnas äldre barr- och blandskogar med rikligt inslag av lövträd och död ved. Här ska även finnas lämpliga boträd i form av grövre lövträd, främst asp, och tall. Tillgången på insekter och myror ska vara god.

Negativ påverkan:

De största hoten mot gråspetten utifrån områdets lokala förutsättningar bedöms vara:

- Avverkning av gamla naturskogsartade barr- och blandskog med riklig förekomst av lövträd och död ved samt god tillgång på vedlevande insekter.

Hotbilden bedöms som låg-måttligt inom Natura-området då flera delområden med lämplig livsmiljö är skyddade. Ytterligare åtgärder (exempelvis naturvårdsbränning) planeras även inom området för att öka mängden död ved och insektsrika miljöer. Då arten kräver mycket stora områden med lämpliga livsmiljöer behövs dock ytterligare kompletterande åtgärder i det kringliggande landskapet för att arten ska finnas kvar trakten. Gråspetten hotas generellt av det storskaliga skogsbruket, vilket medför fragmentering av äldre naturskogsartade skogsbestånd och minskad tillgång på bland annat insektsangripen skog, brandfält, sumpskogar.

Bevarandeåtgärder:

Gällande regler:

- Gråspetten är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.

- Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatsar.

- I rådets förordning (EG) nr 338/97 regleras import och export samt försäljning av levande och döda exemplar av gråspett. Sådan import och export samt försäljning får endast ske efter tillstånd från Jordbruksverket.

- Gråspetten är upptagen i Bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Övriga bevarandeåtgärder:

- Bevara naturskogsartade barr- och blandskogar med rikligt inslag av lövträd.
- Då gråspetten är beroende av stora områden är god planering av hänsyn i skogsbruket utanför området ett viktigt komplement till det formella skyddet. Lämpliga boträd som äldre aspar och tallar bör sparas, lövbestånd bör inte ersättas av täta barrskogar och lövträdsinslag bör sparas under hela tillväxtperioden.
- Naturvårdsbränning är en åtgärd som gynnar gråspetten, men även flera andra hackspettar och andra lövträdsberoende arter. Brandfälten ger på kort sikt god insektstillgång och på längre sikt skapas lövbrännor.

Bevarandetillstånd:

Flera delar av Natura-området erbjuder lämpliga livsmiljöer för gråspett. Området har dock ensamt inte tillräckligt med lämplig livsmiljö för att kunna bevara en stabil population av arten. Natura 2000-områdets livsmiljöer bör ses som värdekärnor i ett större landskapsavsnitt. Gråspetten förekommer regelbundet i området och dess närhet. Ett flertal observationer i Artportalen styrker förekomsten. Bevarandetillståndet bedöms vara gynnsamt i området.

A236 - Spillkråka, *Dryocopus martius*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning:

Spillkråkan är en förhållandevis vanlig art i området och förekommer regelbundet i Natura 2000-området och i dess närområde.

Spillkråkan häckar i samtliga svenska län, dock fåtaligt i Norrlands inland. Det svenska beståndet uppskattas till 20000 - 35000 par, vilket motsvarar ungefär 10 % av det europeiska beståndet. Spillkråkan behöver ha tillgång till lämplig föda i form av vedlevande insekter och myror. Den födosöker ofta lågt i träd, på stubbar m.m., gärna i rotrotad gran efter hästmyror. Den behöver också ha tillgång till lämpliga häckningsplatser, främst i form av grov asp, tall eller bok. I södra och mellersta Sverige råder ingen uttalad brist på lämpliga häckningsträd. För att spillkråkan skall häcka måste stamdiametern i brösthöjd överstiga 30 cm för asp och 40 cm för tall. Spillkråkan är något av en nyckelart i Boreala och Nemo boreala skogs ekosystem genom att den årligen producerar ett stort antal bohål lämpliga för större hålhäckande fåglar och däggdjur som inte själva förmår mejsla ut sitt bo. Spillkråkan är en stannfågel som under sommarhalvåret i södra Sverige födosöker över arealer i storleksordningen 100 - 1 000 ha. Vintertid rör sig arten över större områden.

Bevarandemål: Spillkråka ska förekomma i området och dess närområde. Det ska finnas lämpliga livsmiljöer för både födosök och häckning. Här ska finnas äldre

barr- och blandskogar med inslag av grövre asp och tall och tillgången på insekter och myror ska vara god.

Negativ påverkan: Spillkråkan är känslig för storskaligt skogsbruk (fragmentering), minskad lövandel, ökad andel gran och brist på grövre aspar och tallar lämpliga som boträd.

De största hoten mot spillkråkan utifrån områdets lokala förutsättningar bedöms vara:

- Avverkning av naturskogsartade blandskogsbestånd liksom avverkning och gallring i lövskogsbestånd.
- Hårt betestryck från vilt som försvårar förnyringen av lövträd, särskilt asp.

Hotbilden bedöms som låg-måttlig inom Natura-området. Flera delområden är helt eller delvis skyddade och sköts med inriktning att gynna livsmiljöer för bland annat spillkråkan. Då arten behöver stora områden med lämpliga livsmiljöer är ytterligare åtgärder både inom området, samt kompletterande åtgärder i det kringliggande landskapet önskvärda för att säkra en stabil population av spillkråka i trakten. Generellt hotas arten av det storskaliga skogsbruket vilket medför fragmentering av äldre skogsbestånd, minskade lövinslag, ökad granandel, mer homogena skogsbestånd och lägre beståndsåldrar med brist på lämpliga boträd.

Bevarandeåtgärder:

Gällande regler:

- Spillkråkan är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.
- Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintring och flyttperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra artens fortplantningsområden eller viloplatsar.
- Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder import, export och försäljning av levande och döda exemplar av spillkråka, samt förvaring av levande exemplar. (Vissa undantagsregler finns angivna i artskyddsförordningen).
- Spillkråkan är upptagen i Bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Övriga bevarandeåtgärder:

- Bevara naturskogsartade skogar och lövträdsrika miljöer.
- Då spillkråkan är beroende av stora områden är god planering av hänsyn i skogsbruket utanför området ett viktigt komplement till det formella skyddet. Lämpliga boträd som äldre aspar och tallar bör sparas. Lövbestånd bör inte ersättas av täta barrskogar och lövträdsinslag bör sparas under hela tillväxtperioden.

- Naturvårdsbränning är en åtgärd som gynnar spillkråkan, men även flera andra hackspettar och andra lövträdsberoende arter. Brandfälten ger på kort sikt god insektstillgång och på längre sikt skapas lövbrännor.

Bevarandetillstånd:

Flera delar av Natura 2000-området erbjuder lämpliga livsmiljöer för spillkråka. Området har dock ensamt inte tillräckligt med lämplig livsmiljö för att kunna bevara en stabil population av arten. Natura 2000-områdets livsmiljöer bör ses som värdekärnor i ett större landskapsavsnitt. Spillkråkan förekommer regelbundet i området och dess närhet. Ett flertal observationer i Artportalen styrker förekomsten. Bevarandetillståndet bedöms vara gynnsamt i området.

A241 - Tretåig hackspett, Picoides tridactylus

Artens förekomst är inte fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning: I Sverige har tretåiga hackspetten sin sydgräns i Dalsland, norra Västergötland och norra Östergötland. Inom Natura 2000-området förekommer arten regelbundet under häckningstiden särskilt då förekomsten av granbarkborreskadad gran i småbestånd uppträder. De grandominerade områdena vid Södra och Norra Björndalen är viktiga födosöksområden för arten. Tretåiga hackspetten lever i taigamiljöer med riklig förekomst av döende och döda träd. I områden med god tillgång på föda klarar sig arten under sommaren på några tiotals hektar. Vintertid utnyttjar den betydligt större områden för att finna föda, troligen i storleksordningen flera hundra hektar i likhet med mindre hackspetten. Tretåig hackspett är vanligast i produktiva naturgranskogar, där den framför allt vintertid äter både larver och vuxna individer av flera arter barkborrar (Coleoptera: Scolytidae) som lever under trädens bark. Även tall, björk och andra trädslag utnyttjas vid födosöket. Tretåig hackspett är en stannfågel som i varierande omfattning stryker omkring under höst och vinter.

Bevarandemål: Tretåig hackspett ska förekomma i området och dess närområde. Det ska finnas lämpliga livsmiljöer för både födosök och häckning. Här ska finnas äldre barr- och blandskogar med inslag av grov gran och tillgången på barkborrar och andra skalbaggar ska vara god.

Negativ påverkan: Tretåig hackspett är känslig för storskaligt skogsbruk (fragmentering). De största hoten mot tretåig hackspett utifrån områdets lokala förutsättningar bedöms vara:

- Avverkning av naturskogsartade gran- och blandskogsbestånd liksom avverkning och gallring i lövskogsbestånd.

Hotbilden bedöms som låg-måttlig inom Natura-området. Flera delområden är helt eller delvis skyddade och sköts med inriktning att gynna livsmiljöer med grov gran för bland annat tretåig hackspett. Generellt hotas arten av det storskaliga skogsbruket vilket medför fragmentering av äldre skogsbestånd, minskade lövinslag, mer homogena skogsbestånd och lägre beståndsåldrar med brist på lämpliga födosöksområden.

Bevarandeåtgärder:

Gällande regler:

- Tretåig hackspett är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.

- Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintring och flyttningsperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra artens fortplantningsområden eller viloplatsar.

- Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder import, export och försäljning av levande och döda exemplar av tretåig hackspett, samt förvaring av levande exemplar. (Vissa undantagsregler finns angivna i artskyddsförordningen).

- Tretåig hackspett är upptagen i Bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Övriga bevarandeåtgärder:

- Bevara naturskogsartade granskogar och lövträdsrika miljöer.

- Då tretåig hackspett är beroende av stora områden är god planering av hänsyn i skogsbruket utanför området ett viktigt komplement till det formella skyddet.

- Naturvårdsbränning av gran är en åtgärd som gynnar tretåig hackspett, men även flera andra hackspettar. Brandfalten ger på kort sikt god insektstillgång och på längre sikt skapas lövbrännor.

Bevarandetillstånd:

Flera delar av Natura 2000-området med grov gran erbjuder lämpliga livsmiljöer för tretåig hackspett. Området har dock ensamt inte tillräckligt med lämplig livsmiljö för att kunna bevara en stabil population av arten. Natura 2000-områdets livsmiljöer bör ses som värdekärnor i ett större landskapsavsnitt. Ett flertal observationen i Artportalen styrker förekomsten. Bevarandetillståndet bedöms vara gynnsamt i området.

Art- och habitatdirektivets arter

1386 Grön sköldmossa, *Buxbaumia viridis*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning: Grön sköldmossa har noterats på tre olika ställen i området under år 1999, 2001 och 2013. På två exemplar har sporkapslar noterats, en sporkapsel på den ena platsen och tre på den andra. Växtlokalen har varit lågor (omkullfallna murkna träd) och på murkna stubbar i främst ängsgranskogen.

Generellt sett växer arten på multnande stammar och stubbar, i frisk till fuktig barr- eller blandskog. Substratet är murken och mjuk ved av gran, men den kan även förekomma på ved av tall och lövträd. Vanligtvis finns endast några få sporkapslar på varje låga. I sällsynta fall kan grön sköldmossa även förekomma direkt på humusrik skogsmark. Arten finns i skog som lämnats till fri utveckling, där småskaliga störningar leder till fortlöpande tillförsel av grov död ved i olika former, vilken arten kan växa på. De substrat som mossan föredrar är relativt kortlivade och därför är det viktigt att det finns en kontinuerlig tillgång på lämplig ved inom spridningsavstånd på varje lokal. Arten förväntas normalt kunna sprida sig som mest 1 m vegetativt, och effektivt 1 km med sporer under en 10-årsperiod.

Bevarandemål:

Grön sköldmossa skall förekomma i N2000-området. Det skall finnas lämpliga livsmiljöer med murkna lågor och regelbunden tillförsel av vindfällda trädstammar av gran. Skötselområde 2.4 är viktigt förekomstområde för arten.

Negativ påverkan:

-Bristfälliga kunskaper om artens populationsstorlek etc. i området.

Generellt påverkas grön sköldmossa negativt av:

-Skogsavverkning. Det leder till ökad exponering och uttorkning.

-Brist på grov död ved. Se även "vad kan påverka negativt" för området som helhet.

Bevarandeåtgärder:

Död och döende ved, både stående och liggande bör lämnas vid avverkning. Detta krav uppfylls i Natura 2000-området eftersom det är skyddat som naturreservat. Se också bevarandeåtgärderna för området som helhet.

Bevarandetillstånd:

Ett flertal observationer i Artportalen styrker förekomsten. Bevarandetillståndet bedöms vara gynnsamt i området.

Övriga arter som kräver särskilda hänsyn i skötseln

Suboceaniska hotklassificerade lavar (CR, EN)

Lavarna tillhör en grupp av sällsynta suboceaniska lavar som finns i nederbördsrika och tempererade områden. Lavarnas svenska huvudutbredning finns i Bohuslän, Dalsland och Västergötland i sydvästra Sverige. Växer på grova eller senvuxna

ädellövträd som lönn och alm i områden med hög nederbörd och fuktigt lokalklimat med lövrika branter. Lövträd med rik lavflora finns särskilt i branter inom skötselområdena 1.4, 1.5, 2.4 och 2.5 (Artportalen, Kannesten, & Gran).

Örtlav *Lobaria virens* (EN) är mycket fuktighetsberoende och är därför mycket känslig för ingrepp som påverkar luftfuktigheten på lokalen. Utglesning av träd- och buskskikten utgör därför ett hot. Avverkning av äldre lövträd utgör ett hot, liksom avverkning av andra potentiella värdräd tex lönn. Förekommer i reservatet på företrädesvis lönn.

Jättelav *Lobaria amplissima* (CR) förekommer i örtrika blandlövskogar, ofta i bergbranter, raviner eller rasmarker och ofta i anslutning till sjöar och vattendrag eller nära kusten i områden med hög och jämn luftfuktighet. Den växer på lövträd såsom ask, lönn, alm, ek, lind, asp, bok och rönn. Den förefaller vara relativt ljuskärlig och växer gärna högt upp på trädstammarna och i kronorna, där den är lätt att förbise. En lokal inom reservatet inom skötselområdet 1.5 på lönn.

Blylav *Pectenia plumbea* (EN) växer vanligen på lövträd, huvudsakligen asp, och ibland på ädellövträd, tex. lönn, i gammal skog. Blylaven är beroende av hög och jämn luftfuktighet och den har troligen svårt att överleva en slutavverkning även om värdräden sparas. Därför är en vidlyftig utglesning av skog på eller i omedelbar närhet av lavens lokaler ett hot. Å andra sidan är blylav på vissa lokaler en typisk "successionsart" där den ofta återfinns på successionstrådet asp vilket ofta blir bristvara i fritt utvecklade, ostörda skogar. Förekomsterna i reservatet är dock oftast på senvuxen lönn.

Grynig gelélav *Collema subflaccidum* (EN) växer på slätbarkiga senvuxna trädstammar i fuktiga och skuggiga miljöer, framförallt i olika ädellövskogar (sydvästra Sverige). I södra Sverige utgör en utglesning av träd- och buskskikten ett hot då detta medför en förändring av lokalklimatet. Avverkning av ädellövskog och asp eller sälj i granskog kan vara ett hot och utglesning av gran i lövrika granbestånd medför att arten försvinner p.g.a. uttorkning. Funnen på en lokal 2015 på alm (Artportalen Roger Gran).